

Республикалық ғылыми-әдістемелік, педагогикалық-танымдық, қоғамдық-ақпараттық журнал

АБАЙ

НАУРЫЗ-2025

ТАҒЫЛЫМЫ №3(21)

«АБАЙ ТАҒЫЛЫМЫ»

Республикалық ғылыми-әдістемелік, педагогикалық-танымдық,
қоғамдық-ақпараттық журнал

2023 жылдан бастап шығады.

Шығу жиілігі-айына бір рет.

Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму
министрлігінің мерзімді баспасөз басылымын, ақпарат агенттігін
және желілік басылымды есепке қою туралы №KZ88VPY00079149
куәлігімен тіркелген

БАС РЕДАКТОР:

*Нұрманбекова Раушан
Қабжанқызы*

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

Еспенбетов А.С.,
профессор, филология
ғылымдарының докторы
Shakarim university

Кәрімов М.Қ.,
профессор, тарих ғылымдарының
кандидаты
Shakarim university

Нускенова А.Х.,
Абай облысы білім басқармасы
басшысының міндетін атқарушы

Исабаева А.С.
Абай облысы білім басқармасы
«Облыстық инновациялық-
әдістемелік орталық» КММ
жетекшісі

Аубакирова М.С.,
дизайнер

«АБАЙ ТАҒЫЛЫМЫ»
Республикалық ғылыми-
әдістемелік, педагогикалық-
танымдық, қоғамдық-ақпараттық
журнал. Редакция келіп түскен
материалдар, қолжазбалар
қайтарылмайды. Редакция
жолданған материалдың
мазмұнына, сапасына жауап
бермейді. Басылған материал
бойынша жауапкершілік әр
автордың өзінде болады.
Материалдарды журналдың
руқсатынсыз көшіріп басуға
болмайды.

Журнал мұқабасындағы Абай суреті:
<https://florcvet.ru/abay-nanbaev-biografiya/>
А. Бокоев.

«Абай тағылымы» журналы
«ABAY TAGYLYMY»
2025 жыл
Абай облысы, Семей қаласы

МАЗМҰНЫ

<i>Редактордың алғы сөзі.....</i>	<i>3</i>
<i>Абай Құнанбайұлы</i>	<i>4</i>
<i>Сакалова Назгуль Ашкеновна.....</i>	<i>5</i>
<i>Қамбарбаева Гүлім Жеделбекқызы.....</i>	<i>8</i>
<i>Жумабаева Гульмира Абуқызы.....</i>	<i>11</i>
<i>Касенова Айжан Зайтиновна.....</i>	<i>13</i>
<i>Слямова Асемгуль Тулюгеновна.....</i>	<i>15</i>
<i>Ахметкаримова Айгуль Олжабаевна.....</i>	<i>17</i>
<i>Маликова Жанаргуль Ыдырышовна.....</i>	<i>19</i>
<i>Нуршаева Индира Какимбаевна.....</i>	<i>21</i>
<i>Беленков Илья Александрович.....</i>	<i>23</i>
<i>Молдиярова Сандугаш Алтайбековна.....</i>	<i>25</i>
<i>Сеилханова Ляззат Гусмановна.....</i>	<i>27</i>
<i>Нурбекова Гаухар Секеновна.....</i>	<i>29</i>
<i>Насильбекова Жанар Ермековна.....</i>	<i>31</i>
<i>Бабаева Зәуре Мұратқажықызы.....</i>	<i>33</i>
<i>Алмабекова Жадра Абиловна.....</i>	<i>35</i>
<i>Рыспаев Ернат Кунанбаевич.....</i>	<i>37</i>
<i>Досалинова Гульжан Ермековна.....</i>	<i>39</i>
<i>Абайдың тоғызыншы қара сөзі.....</i>	<i>42</i>

Ұлы Абайдың жазу үстелі қасында

*Ұстаздық қылған жалықпас,
Үйретуден балаға
Ақырын жүріп, анық бас,
Еңбегің кетпес далаға.
Абай*

ҚҰРМЕТТІ ОҚЫРМАН!

Ел Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың ұсынысымен Семейге тарихи қала мәртебесі берілді. Бұл ұсыныс жалпы халықтың қолдауына ие болды. Бұдан соң Президент тағы бір маңызды шешім жасап, Абай облысын құрды. Семей қаласын облыс орталығы етіп бекітті. Бұл Жаңа Қазақстанның жаңаша әділетті жолының айқын көрінісі еді. Абай даналығы Қазақ елін асқақтатпаса төмендетпейтіні хақ! Ел Президенті соған ерекше мән беріп отыр. Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев Абай облысы ашылғаннан кейін ең алғаш рет «Ұстаздар күнінде» Семейге арнайы келіп, халықпен кездесу өткізді.

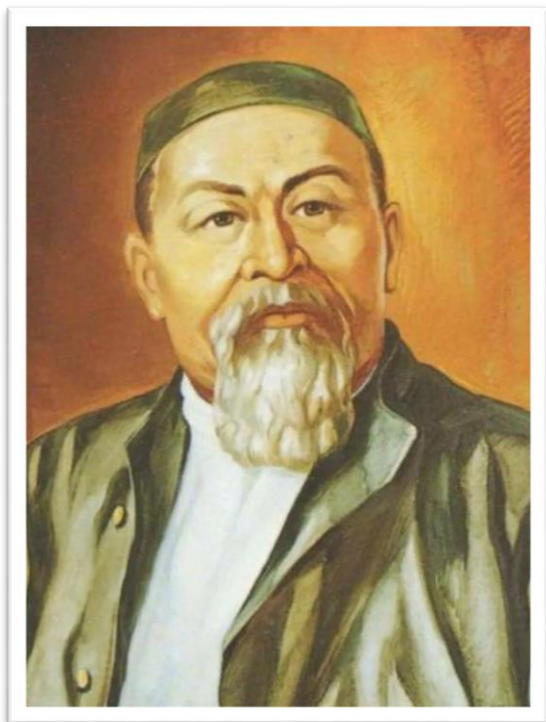
Облыс мәртебесіне ие болған кезде қарапайым халықтың қуанышында шек болмады. Әсіресе, бір кездері бұрынғы Семей облысының ірге тасы қалануына тер төгіп, үлкен еңбек сіңірген ардагер-ақсақалдарымыз тіпті көздеріне жас ала қуанды. Кейіннен, облыс әкімі ақсақалдармен кездесу өткізді, ел ағалары жігерлі басшыға ақ батасын берді. Осы жақсы жаңалықтар халықты қанаттандырды, бәріміз серпіліп қалдық. Біз де Абай облыстық білім басқармасының қолдауымен «Абай тағылымы» журналын шығаруды қолға алдық. «Абай тағылымы» журналы ғылыми-педагогикалық ортаға арналған. Дегенмен, қазіргі таңда тек республиканың бүкіл халқы үлкен де, кіші де журналымызға қызу түрде атсалысуда.

Қазіргі заманда ауылда болсын, қалада болсын, білім нәрін себуші ұстаздар қауымы екені рас. «Артық ғылым кітапта» деп ғұлама Абай айтқандай, журналдың басты мақсаты-жаңалықтың жаршысы болу, білім мен тәрбиенің дәнін егу. «Білім – шамшырақ», біз осы жолды ұстандық. Сол себептен журналға Абайдың «Ұстаздық қылған жалықпас, үйретуден балаға, ақырын жүріп, анық бас, еңбегің кетпес далаға» деген өлең жолдарын эпиграф етіп алдық. «Абай тағылымы» – республикалық ғылыми-әдістемелік, педагогикалық-танымдық және ел өміріне де арналған қоғамдық-ақпараттық журнал болмақ. Журналға университет, колледж, мектеп мұғалімдерімен қатар, барлық мамандық иелері, жастар мен оқушылар, дана қарияларымыз да атсалыса алады.

Құрметпен, Раушан Нұғманбекова

«Абай тағылымы» журналының Бас редакторы

АБАЙ ӨЛЕҢДЕРІН ОҚИ ОТЫРЫҢЫЗДАР...

Талай сөз бұдан бұрын көп айтқанмын

Абай Құнанбайұлы

Талай сөз бұдан бұрын көп айтқанмын,
Түбін ойлап, уайым жеп айтқанмын.
Ақылдылар арланып ұялған соң,
Ойланып түзеле ме деп айтқанмын.
Қазақтың өзге жұрттан сөзі ұзын,
Бірінің бірі шапшаң ұқпас сөзін.
Көздің жасы, жүректің қаныменен
Ерітуге болмайды ішкі мұзын.
Жұртым-ай, шалқақтамай сөзге түсін,
Ойланшы, сыртын қойып, сөздің ішін.
Ыржаңдамай тыңдасаң нең кетеді,
Шығарған сөз емес қой әңгіме үшін.
Адасып аландама, жол таба алмай,
Берірек түзу жолға шық, қамалмай.
Не ғылым жоқ, немесе еңбек те жоқ,
Ең болмаса кеттің ғой мал баға алмай.

Тұлпардан тұғыр озбас шабылса да

Тұлпардан тұғыр озбас шабылса да,
Оған да үкі, тұмар тағылса да.
Қыжыртпай мені сырттан жүре алмайды,
Кім желігіп, қай шеттен қағынса да.

Күшік ит бөрі ала ма жабылса да?
Тәңірі сақтар, табандап тап ұрса да.
Арсыз адам арсаңдап, арсылдайды,
Әр жерде-ақ керегеге таңылса да.

Құтырды көпті қойып азғанасы,
Арызшы орыс – олардың олжаласы.
Бірде оны жарылқап, бірде мұны,
Қуды ұнатты-ау Семейдің бұл қаласы.

«ШАБЫТ» ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ СТУДИЯСЫ

Сакалова Назгуль Ашкеновна

педагог-зерттеуші

Абай облысы білім басқармасы

Семей қаласы білім бөлімінің

«№11 «Ертөстік» бөбекжайы» КМҚК

Мақсаты: Балалардың шығармашылық ойы мен қиялын дамытудағы, шығармашылық белсенділігін арттыру, ұсақ қол моторикасын дамыту. Ойын арқылы ұлттық құндылықтарды дәріптеу. Дәстүрлі емес тәсілдердің маңызын ашу.

Сұлулыққа, әсемдікке, ұқыптылыққа тәрбиелеу.

Барысы:

Айсана О: Сәлеметсіздер ме, құрметті қонақтар! «Шабыт» шығармашылық студиямызға қош келдіңіздер!

Раяна:

Алақанмен жылуды.

Айналаға таратайық

Бір-бірімізбен қол ұстасып,

Бақыт күлкі сыйлайық

Жүректі біз ашайық

Бақыт нұрын шашайық.

Айсана О: Достар, мына ғажайып құрақ көрпені әжем беріп жіберді. Құрақ көрпені құрастырып шықсақ, бізге бүгінгі студиямыздың шығармашылық тапсырмасы беріледі.

Кәне, достар құрастырып көрейік. (шеңберге отыра қалып құрақ көрпе құрастырады)

Тәрбиеші: Балалар, қараңдаршы құрақ көрпемізді құрап шығып едік, ішінен «Шашу» (топқа бөлу әдісі) коржы шықты. Қандай әдемі, ашып көрейік, қараңдаршы ішінде әр-түрлі сандар жазылған конфеттар бар екен. Сендер түстерді, сандарды жақсы білесіңдер.

- Мынау қандай түстер, қандай сандар жазылған екен? (көрсету)

- Бұл жасыл түс, бір саны жазылған.

- Бұл қызыл түс, екі саны жазылған.

- Көк түс, үш саны жазылған.

Тәрбиеші: Жарайсыңдар, бүгінгі тапсырманы осы түрлі-түсті конфеттардағы сандарды таңдау арқылы топтарға бөлініп орындайсыңдар. Ал, өздеріңе ұнаған сандар мен конфеттарды таңдай қойыңдар. (барлығы таңдап алады)

- Топтарға бөлінуге дайынсыңдар ма?

Балалар: Ия, дайынбыз.

Тәрбиеші: 1 саны жазылған жасыл түсті конфетті таңдаған балалар құм терепиясына арналған заманауи түрдегі ыдыста оюлардың суреттерін саласыңдар. (қошқар мүйіз, ботакөз, гүл, толқын)

2 саны жазылған қызыл түсті конфетті таңдаған балалар торсықтың ою-өрнегін бояйсыңдар.

Ал, 3 саны жазылған көк түсті конфеттің суреті бар балалар, орғышыныны қолдана отырып құсқанаты оюын үлгіге қарап салады.

Балалар, сендер ою түрлерін жақсы білесіңдер, бүгін сол ою түрлерін заман талабына сай жаңа әдіс-тәсілдерді қолдана отырып салатын боламыз. **Тәрбиеші:** Тапсырманы түсіндіңдер ме? Кәне, сандар жазылған конфетарыңды қойып, орнымыздан тұрайық.

Балалар: (орындарынан тұрып барлығы)

Ал, балалар тұрайық,

Ою-өрнек салайық.

Қошқар мүйіз, құсқанаты, толқын, ботакөз, гүл өрнегі
Бұлар ою әлемі
Қылқаламды алайық,
Әдемі өрнек салайық.

Тәрбиеші: Кім қандай түсті, қандай санды таңдады сол бойынша бөлініп, жұмыс орындарына бара қойыңдар. (музыка қосып қою) Балалар топқа бөлініп, тапсырманы орындауға кіріседі.

(Топқа кәде сыйын алып Раяна кіреді)

Раяна: Достар, менім әжем ауылдан құрт беріп жіберді. Сендере сұрақ қоямын жауап берсендер, кәде сыйға құрт беремін. Дайынсыңдар ма? (құммен сурет салып жатқан балаларға барады)

Балалар: Ия, дайынбыз.

Раяна: Қандай ою түрлерін білесіңдер

Балалар: Құсқанаты, қошқар мүйіз, түйе табан, толқын, гүл, ботакөз, тарақ, бестаңба ою түрлерін білеміз.

Жарайсыңдар, ботакөз, түйе табан, тарақ оюлары қандай болады?

Балалар:

Марғұлан: Ботакөз оюы- сыртқы пішіні ботаның көзіне ұқсап келетін ромбы тәріздес өрнек.

Назар: Түйе табан оюы атты айтып тұрғандай түйенің табанын бейнелейді.

Азима: Тарақ оюы күнделікті тұрмыста қолданатын шаш тарайтын тараққа ұқсайды, бірнеше жуан жолақшалардан тұрады.

Раяна: Рахмет оюлардың түрлерін жақсы біледі екенсіңдер? Әжемнің кәде сыйынан дәм татыңдар.

Раяна: Келесі

топқа барады. Сендерде кәде сый алғыларың келеме? (торсыққа сурет салып жатқан балаларға сұрақ қояды)

Балалар: Ия, алғымыз келеді.

Раяна: Торсықтарың әдемі екен. Торсықты қандай түсті қолданып бояп жатырсыңдар?

- Сары түсті қолданып бояп жатырмыз.

- Торсық не үшін қажет?

Балалар:

Торсыққа қымыз, шұбат, су құяды. Торсықта жақсы сақталады, шөлінді басады.

Раяна: Жарайсыңдар, оюлар туралы тақпақ білесіңдер ме?

Балалар: Ия, білеміз (бірге)

Басбармақты бассам егер ,

«Ботакөз» боп шығады.

Алақанды ашсам егер,

Бестаңба боп шығады .

Егер жұмсам алақанды,

Тарақ ою шығады

Оюларды білетін

Біз қазақтың баласы.

2-ші балалар:

Шай ішетін қоюлап,

Жақсы көрем атамды.

Сырмақ ойған оюлап,

Жақсы көрем апамды.

Раяна: Жарайсыңдар, достарым әжемнің кәде сыйынан дәм татыңдар.

Тәрбиеші: Балалар, шаршаған боларсыңдар, ортаға шеңберге отыра қойыңдар. Әдемі күйге би қимылдарын жасай отырып сергіп алайық.

Сергіту сәті:

Ырғақты қимыл қозғалыс арқылы жасау

«Келіншек» күйі орындалады (орындарына отырады)

Раяна: Достар, әдемі шыны ыдыста не салып жатырсыңдар, қандай әдемі?

Балалар: Бұл сурет салуға ыңғайлы оргшыны деп аталады. Біз құсқанаты оюын салып жатырмыз.

- Құсқанаты оюы туралы айтып беріндерші!

Балалар: Құсқанаты оюы құстың қанатына ұқсайды. Бұл ою түрі сырмақ, алаша, киімдерде көп кездеседі.

Раяна: Ою туралы мақал-мәтел білесіңдер ме?

Балалар: Ия, білеміз

Мақал-мәтел

Ою ойғанның ойы ұшқыр

Ою ойған сызу да сызады

Үлгісі көптің өрнегі көп,

Өрнегі көптің ермегі көп.

Өнерлі өрге жүзеді,

Өнерлі бала сүйкімді.

Өлеңшінің сөзі алтын

Өнерлінің қолы алтын.

Раяна: Жарайсыңдар, достарым әжемнің кәде сыйынан дәм татыңдар. Тәрбиеші: Балалар, жұмысымызды аяқтап, жинастырып, қолымызды сүртейік.

- Балалар, шеңберге келіп отыра қойыңдар. Бүгінгі ойын арқылы ұйымдастырылған әрекеттер көрінісімізді, ұлттық құндылықтарымызды үнемі есімізде сақтау үшін тамаша ойын ойнап аяқтайық.

Дидактикалық ойын: «Асықтың атауын дұрыс ата?»

Ойын шарты: Балалар столға шеңбер құрып отырады, асықтың атаулары жазылған кубикті кезекпен лақтырып жасырынған тапсырманы сұрақ-жауап арқылы орындайды. Мысалы: Лақтырған асық алшы түссе, жасырынған сурет ою болса, ою түрлерін атап шығады. Ойын осылай жалғасады. Барлық жасырын тапсырмалардың сұрақтарына жауаптарын айтып болған соң, барлығына тапсырма таратылып беріледі, балалар оларды орындап шығады. Артынан қандай тапсырма орындады айтып береді.

Тәрбиеші: Сендер бүгінгі ойын арқылы ұйымдастырылған әрекетімізді, әжеміздің тапсырмаларын жақсы орындадыңдар, сендерге риза болдым. Раянаның әжесіне де әдемі кәде сыйына үлкен рахмет.

Біздің де қонақтарымызға арналған кәде сыйымызда бар. Орамал тоң болмайды, жол болады демекші балардың қолынан дәм алыңыздар.

Қонақтарға кәде сый тарату.

Фото: шартты сурет.

«КӨЗАЙЫМ» ҰЛТТЫҚ ТІГІН АТЕЛЬЕСІ

(Сюжеттік – рөлдік ойын)

Қамбарбаева Гүлім Жеделбекқызы

педагог-сарапшы

Абай облысы білім басқармасы

Семей қаласы білімінің

№ 11 «Ертөстік» бөбекжайы КМҚК

Мақсаты: Қазақтың ұлттық киім түрлерімен таныстыру, коммуниктивті дағдыларын арттыру, бір - бірімен диалог арқылы сөйлесуге үйрету, есте сақтау қабілеттерін дамыту, өзіне сенімді болуға, үлкендердің еңбегін құрметтей білуге тәрбиелеу.

Фариза: (қабылдау бөлмесінен келген қоңақтарымызды қарсы алады)

-Сәлеметсіздер ме?

-Төрлетіңіздер, жоғары шығыңыздар!

Д/О: «Ұлттық киімдерді» сәйкестендір.

Мына жерде киімдеріміз араласып ,шатасып кетіпті.Сіздер осы киімдердің дұрысын тауып,қойып шығыңыздар.

Дұрыс қойып шықсаныздар төрлетіңіздер, жоғары шығыңыздар.

Фариза: Қайырлы күн бәріне!Қыздар бүгінгі күндеріне сәттілік тілеймін!

-Рахмет!

-**Гүлім:**Сәлеметсіз бе!

Фариза:Менің сізге қандай көмегім керек.

-**Гүлім:** Мен өзіме қазақша көйлек тіктірейін деп едім.

Фариза:Менімен жүріңіз.Бізде осындай дайын көйлектер де бар. Айсұлу,Гүлімді қабылдашы.

-**Айсұлу:**Жарайды.

-Сәлеметсізбе,айта беріңіз ,тыңдап тұрмын.

-**Гүлім:** Сәлеметсізбе, мен өзіме қазақша көйлек тіктірейін деп едім.

-**Айсұлу:**Қандай көйлек?

-**Гүлім:** Қазақша көйлек.

-**Айсұлу:**Бізде қазақша көйлектің үлгілері көп.Әлде оюмен ба,оюсыз ба?

-**Гүлім:** Мен өзім қарап көрейін.

-**Айсұлу:**Таңдай беріңіз.

Д/О: Лулий шеңбері арқылы ұлттық киімдерді ретімен айналдырып көрсетеді,осы киім үлгілерінің ішінен таңдаңыз.

Фариза: Жарнама салып қояйын.Сәлем, сәлем достар. «Көзайым тігін» ательесіне келіңіздер.Дайын көйлектер де бар.Маталар да сапалы.Келіңіздер, Сау болыңыздар!

Айсұлу:Таңдап болдыңызба?

-**Гүлім:** Ия,таңдап болдым.Маған мына киімнің үлгісі ұнап тұр.Өте әдемі екен,осындай көйлек тіктіремін.

-**Айсұлу:**Жүріңіз,енді мата таңдайық.Бізде маталардың түрлері көп.

(мақнал, атлас, сатин, шифон, габардин бар)Бізде маталар өте сапалы.

-Гүлім:Мына мата қалың екен,мына матаның гүлі көп екен.Маған мына мата ұнап тұр. Әрі жеңіл,әрі әдемі екен.

-Айсұлу:Мына матадан қазақша көйлек әдемі шығады.

Гүлім:Түймелердің түрлері көп екен. Қызыл,көк,қара,ақ.Маған ақ керек.

Енді көйлекке кәжекеймен, тақия керек.

Айсұлу:Жүріңіз ,көрсетейін.Самал,Гүлімге кәжекеймен,тақия көрсетші.

Самал:Сәлеметсіз бе!**Жарайды.**Сізге қандай кәжекеймен,тақия керек?**Моншақпен ба,оюмен ба?**

Гүлім:Маған түсі қызыл болса және моншақпен.

Самал:Жақсы

Гүлім:Тігіп үлгересіздер ме?

Фариза :Әрине үлгереміз.Айзере,Гүлімнің өлшемін алшы.

-Айзере:Жарайды.

Келіңіз,ортаға тұрыңыз.*(Айзере,Гүлімнің өлшемдерін алады,қағазға жазып отырады)*

Телефон шырылдайды.

-Сәлеметсіздер ме!

Фариза :Сәлеметсіз бе

-Бұл «Көзайым» ательесі ме?

Фариза : Иә,Көзайым ательесі.

-Маған қазақша көйлек керек еді.

Тігіп бересіздер ме?

Фариза :Иә, әрине.Келіңіз өлшеміңізді аламыз,тігіп береміз.

-Жарайды, келемін.Сау болыңыздар!

Фариза: Сау болыңыз!

-Айзере:Артқа қараныз.Өлшеміңізді алып болдым.Мына қағазды кассаға беріңіз.

-Гүлім: Қағазды береді администраторға.

Фариза:10 теңге болады.

-Гүлім:Менің ақшам жетпейді,каспиймен төлеуге бола ма?

Фариза:Әрине болады.

Гүлім: Нөмер айтыңыз.

Фариза :1,2,3,4,5

Гүлім: Міне төледім.

Фариза : Рахмет, Көйлегіңізге сәрсенбі күні келіңіз дайын болады.

-Гүлім: Сау болыңыздар.

Фариза :Сау болыңыз.

Мухаммад: Сәлеметсіздер ме!

Фариза : Сәлеметсіз бе!

Мухаммад: Жарнама бойыншы келдім, сіздерде тақия бар ма?

Фариза:Әрине бар, жүріңіз көрсетейін

Мухаммад:О, әдемі тақия екен,маған ұнады.Бағасы қанша?

Фариза : 5 теңге, каспимен де төлеуге болады.

Мухаммад: Кьюармен төлеймін.Төледім.

Жақсы, Сау болыңыздар(Төлейді, шығып кетеді.)

Фариза : Рахмет,сау болыңыз!

Фариза: Кәусар, орамалдар дайын ба?

Кәусар: Оюларын жабыстырып отырмын. Дайын болып қалды.

Кәусар: Томирис орамалды үтіктеп беріңізші.

Фариза: Қыздар қолдарын шаршады, саусақ жаттығуын жасап алайық.

САУСАҚ ЖАТТЫҒУ:

-**Айсұлу:** (*Көйлекті тігеді*) дайын болған көйлекті үтіктеуге береді.

Айсұлу: Томирис, көйлекті үтіктеп берші.

Томирис: Жақсы үтіктеп берем.

Гүлім: Сәлеметсіз бе! Менің көйлегім дайын болдыма?

Фариза: Ия, дайын болды. Айсұлу, көйлекті алып келші.

Айсұлу: Міне көйлегіңіз, жүріңіз киіп көріңіз. (*Киінуге кетеді*)

Айсана: Сәлеметсіз бе!

Фариза: Сәлеметсіз бе, сізге қандай көмегім керек?

Айсана: Кішкентай орамалдар тапсырыс беріп едім, дайын болдыма?

Фариза: Әрине, дайын болды.

Айсана: О, орамалдар әдемі шығыпты. Бағасы қанша болады?

Фариза: 5 теңге болды.

Айсана: Ақшанызды алыңыз. Сау болыңыз.

Фариза: Рахмет, келіп тұрыңыз. Сау болыңыз.

Фариза: Қыздар үйге қайтатын уақыт болып қалды, жұмыс орындарыңызды жинаңыздар.

Гүлім: Ой маған көйлек қатты ұнады, сіздерге көп-көп рахмет. Ой жақсы болды ғой, енді мен көйлекті сіздерге ғана тіктіретін боламын.

Фариза: Қыздар Гүлімнің қазақ көйлегі әдемі шығыпты, бойымызды жазып Гүліммен билеп алсақ қайтеді.

Қыздар: Жақсы. (*Қамажай бұл*)

Гүлім: Сайыс басталатын уақыт болып қалыпты, осы әдемі қазақ көйлегіммен кете берейін.

Фариза: Жақсы (*пакетте киіп келегн киімдерін береді*) Келіп тұрыңыз, тағы да әдемі көйлек тігіп беретін боламыз.

Гүлім: Сау болыңыздар.

Қорытынды:

Ал, қыздар ұлттық құндылықтарымызды есімізге түсіре отырып «Оюдың түрлерін ажырат!» деген тамаша бір ойын ойнап алайық.

Тәрбиеші: Бізде «Қонақ кәде» деген болады. «Көзайым» тігін ательесінде біздің қыздар қонақтарға өз қолдарынан арнайы сыйлықтар жасады. Сол сыйлықтарды қабыл алыңыздар.

Тәрбиеші: Осымен «Көзайым» тігін ательесінде балалармен бірге ұйымдастырылған іскерлік ойынымыз аяқталды.

**ӨНЕРЛІНІҢ ҚОЛЫ АЛТЫН,
ӨЛЕҢШІНІҢ СӨЗІ АЛТЫН**

Жумабаева Гүлмира Абуқызы
педагог - сарапшы

Абай облысы білім басқармасы
Семей қаласы білім бөлімінің
«№11 «Ертөстік» бөбекжайы» КМҚК

Мақсаты: Қазақтың қолданбалы қолөнер бұйымдарының түрлері, қолданатын заттары мен орындау техникасы туралы түсініктерін қалыптастыру. Ұлттық өнердің сән және қол өнер түріне деген көркемдік, эстетикалық талғамын дамыту.

Қолданылатын көрнекіліктер: Ұлттық киімдер, Ұлттық зергерлік бұйымдар, ұлттық аспаптар. Шашбау, түрлі -түсті жүн, ұршық,

Тәрбиеші: Сәлеметсіздер ме!

Ойын: «Алаша»

Ойын шарты: Сіздердің алдарыңызда әртүрлі алашалар берілген. Осы алашаларды құрастырып, қандай оюлардан құрастырылғанын атап көрсетесіздер.

Тәрбиеші: Құрметті қонақтар, әріптестер «Әжемнің үйі - Ақ жайлау» мұражайына қош келдіңіздер! Жайғасып отырыңыздар.

Тақпақ: Ән мен күйді төгілтіп,
Инжу маржан шашайық!
Қонақтарды таңқалдырып,
Өнерден күмбез жасайық!

Таснима: Қош келдіңіздер!

Жанерке: Төрлетіңіздер!

Медина: Төр сіздердікі!

Тәрбиеші: Енді Сіздерді «Әжемнің үйі - Ақ жайлау» мұражайын тамашалауға шақырамын.

Таснима: Мен, Біржанқызы Таснима «Әжемнің үйі - Ақ жайлау» мұражайындағы құнды заттармен таныстырып өтейін.

Мына жерде қазақтың ұлттық зергерлік бұйымдары: Бұл шашбау, шашбауды қыздарға сұлулық үшін ғана емес, шашы ұзын болып өссін деп тағады екен.

Шашбауды таққан кезде қыздардың мінезін білуге болады екен.

Мынау бойтұмарды тіл көзден сақтасын деп тағады екен. Мына тұрған сырғаны қыздар әсемдік үшін тағады. Білезікті әжелер де, аналарда тағады.

Жүзікті әже, апаларымыз әдемілік үшін таққан екен. Осы заттарды әр түрлі тастарда, ою өрнектермен әшекейлеген екен.

Тәрбиеші: Рахмет Таснима. Осы қол өнердің бәрін «Әжемнің үйі - Ақ жайлау» студиясында біздің бүлдіршін қыздарымыздың жасаған қол өнері.

Жанерке: Мен, Ерболқызы Жанерке. Келесі мұражайымызда қазақтың ұлттық киімдері таныстырып өтейін. Өздеріңіз көріп тұрғдай мынау шертек, бұны қыздар да аналарымыз киеді. Ал мынау бөрік. Мынау камзол ол шертекке қарағанда ұзын болып келеді. Мына әдемі көйлекті қыздар киеді. Мына жердегі әдемі сәукелені қыздарға тұрмысқа шыққанда кигізеді. Қыздар бас киімі үкілі тақия. Тақия түрлі -түсті жібек, барқыт, маталардан әшекейленеді. Белбеу ою- өрнектермен, құнды тастармен безендіріледі.

Тәрбиеші: Әрине бұл қол өнерлер біздің қыздарымыздың әжелері мен аналарының бірлесіп жасаған бұйымдары.

Аяла: Мен, Ардаққызы Аяла. Келесі біздің мұражайда ең қызығы ұлттық аспаптар қол өнерден жасалған. Мынау киелі домбыра. Бұл домбыра мен ән айтылып, күй шертіледі.

Мынау киелі қобыз. Қобызбен әдемі әуендермен, күйлер, аңыз әңгімелер жеткізіледі. Мынау тұрған жетіген аспабы. Көп ішекті аспап. Дауысы өте ерекше шығады. Мынау даңғыра. Даңғыра қатты дауысты музыкалық аспап.

Тәрбиеші: Бұл жерде біздің қыздарымыздың тек қана әшекей бұйымдарды ғана емес аспаптарда жасап оларға шашақтар қосып ою өрнектермен әшекейлеп бар өнерлерін салып жасады.

Тәрбиеші: Сиқырлы сандықшам ашылды, ішінен жібек шашылды. Мынау сандықшаның ішінен өздеріңізге ұнайтын әшекей бұйымдарды таңдап алып, осы суреттер арқылы үш топқа бөлініп отырсаңыздар.

Тәрбиеші: Қазақ халқының даналық сөздерінің бірі «Өнер – таусылмас азық, жұтамас байлық» – демекші әр халықтың өзіндік ұлттық қолөнері болады. Сіздерді сол ұлттық қол өнерге байланысты тапсырмаларды орындайсыздар.

Бірінші топ. «Шебердің қолы алтын»

Сіздерге тапсырма: Сіздердің алдарыңызда түрлі- түсті құрғақ жүндер, рамкалар, ыдыстағы су, қайшы жатыр. Осы заттарды қолдана отырып, әрқайсысыңыз жекелей жұмыс жасап көрсетсеңіздер. Осы тапсырмаларды орындап болған соң үш топтан араларыңыздан бір адам ғана қорытындылып қорғап шықса.

Тәрбиеші: Келесі екінші топ «Ұлттық қолөнер – ұлт мұрасы» деп аталады. «Таудың көркі тас, қыздың көркі шаш» демекші халқымыз қыздың көркі шаш, шаштың сәні шашбау деп бекер айтпаған. Ендеше сіздер бұл топта алдарыңызда тұрған әр түрлі заттардан қыздарға арналған шашбаудың түрлерін жасап көрсетесіздер.

Үшінші топ: «Ұлттық қолөнер – тәрбие көзі»

«Ұршық иіріп, тоқыма тоқу- үлкен шеберлік» демекші келесі тапсырмамыз түрлі- түсті жүндерді түтіп, иіріп, сол иірілген жіптерден өз қолөнерлеріңізді көрсетіп тоқыма тоқып көрсетесіздер.

Тәрбиеші: Сіздермен жұмыс жасай отырып, «Ахау, Семей» ансамблінен әжелеріміз келіп отыр бір ән айтсақ қалай болады.

Сұрақ- жауап қойылады:

1. Жүннің фактурасы қандай болады?
2. Панно дегеніміз?
1. Шашбау, шолпы жайлы не білесіздер
2. Шашбаудың қандай түрлерін білесіздер?
1. Ұршық иірудің адам денсаулығына пайдасы қандай деп ойлайсыздар?
2. Тоқыма тоқудың қандай пайдасы бар?

Тәрбиеші: Енді сіздермен бағанадан бері отырып жұмыс жасадық. Құрметті әріптестер, қонақтар ұлттық құндылықтарды есімізге түсіре отырып Нұрғиса Тілендиевтің «Ата толғау» күйіне тамаша бір көңілмен көңілімізді көтеріп алайық.

Тәрбиеші: Әжелерімізбен бірге бірінші топ әнді бастап айтады, қалған екі топ сол әнді жалғастырады.

Тәрбиеші: Әжелерімізбен бірге әдемі ән айттыңыздар. Енді біздің қыздарымыздың ұршық биін тамашалаңыздар.

Би: «Ұршық»

Қорытынды: Әр педагог өздерінің жасаған жұмыстарын қысқаша қорытындылайды.

Тәрбиеші: Бізде «Қонақ кәде» деген болады. «Әжемнің үйі – Ақжайлау» студиясында біздің қыздар қонақтарға өз қолдарынан арнайы сыйлықтар жасады. Сол сыйлықтарды алу үшін сіздерге әртүрлі сұрақтар дайындап қойдық.

Қорытынды: Қазақ қалқының ұлттық қол өнерімізді дәріптеу мақсатында балалардың бойына ұлттық құндылықтарды сіңіру. Ұлттық құндылықтар – ұлт қазынасы демекші осымен «Әжемнің үйі - Ақ жайлау» студиясында балалармен бірге ұйымдастырылған «Өнерлінің қолы алтын, өлеңшінің сөзі алтын» атты іскерлік ойымыз аяқталды. Құрметті әріптертер, қонақтар іскерлік ойынға белсене қатысқандарыңыз үшін көп рахмет.

БІЛІМДІЛІКKE БАСТАР ДӘПТЕР

Касенова Айжан Зайтиновна

экономикалық пәндер оқытушысы

Абай облысының білім басқармасы

«Көлік колледжі» КМҚК

Аңдатпа: Бұл мақалада «Бухгалтерлік есеп негіздері» пәнін оқытуда жұмыс дәптерлерін қолдану тәжірибесі қарастырылады. Жұмыс дәптерлерінің оқу процесіндегі рөлі, студенттердің білім алудағы тиімділігі, практикалық дағдыларды дамытудағы маңызы мен артықшылықтары талданады. Сондай-ақ, жұмыс дәптерін қолдану арқылы студенттердің бухгалтерлік есеп саласындағы кәсіби құзыреттілігін арттыру жолдары ұсынылады.

Түйін сөздер: бухгалтерлік есеп, оқыту, жұмыс дәптері, есептер, практикалық дағдылар, кәсіби құзыреттілік.

Қазіргі заманда бухгалтерлік есеп – кез келген кәсіпорынның тиімділігін қамтамасыз ететін маңызды салалардың бірі. Бухгалтерлік есептің негіздерін меңгеру экономика саласындағы мамандарды даярлаудағы маңызды кезең болып табылады. Бұл пәнді оқытудың тиімділігі студенттердің теориялық білімдерін практикалық дағдылармен ұштастыруға байланысты. Осы орайда, жұмыс дәптерлерінің оқу процесіндегі рөлі ерекше маңызға ие болады. Жұмыс дәптерлері студенттерге теориялық материалды бекітуге, практикалық дағдыларды дамытуға және кәсіби құзыреттіліктерін арттыруға мүмкіндік береді.

Жұмыс дәптерлерінің оқу процесіндегі рөлі

Жұмыс дәптері – студенттердің бухгалтерлік есеп негіздерін меңгеруде қолданылатын маңызды оқу құралы. Ол келесі қызметтерді атқарады:

- Теориялық материалды бекіту: Жұмыс дәптеріндегі есептер студенттерге дәріс және практикалық сабақтарда алған білімдерін практикада қолдануға мүмкіндік береді.
- Практикалық дағдыларды дамыту: Есептерді шешу барысында студенттер шоттарды толтыру, есептік жазбаларды жүргізу, есептік құжаттарды толтыру сияқты практикалық дағдыларды дамытады.
- Логикалық ойлауды дамыту: Есептерді шешу студенттерден талдау жасауды, логикалық ойлауды және дұрыс шешім қабылдауды талап етеді.
- Өздік жұмыс дағдыларын дамыту: Жұмыс дәптерлері студенттерге өздік жұмыс жасауға, білімдерін өз бетінше тексеруге және қателерін түзеуге мүмкіндік береді.

Жұмыс дәптерінің тиімділігі:

- Есептердің әртүрлілігі: Жұмыс дәптерінде әртүрлі қиындық деңгейіндегі есептердің болуы студенттерге оқу бағдарламаларын меңгеру деңгейіне қарай бейімдеу. Бұл студенттердің дайындық деңгейіне сәйкес тапсырмалар таңдауға мүмкіндік береді.
- Нақты жағдайларға бағдарлану: Есептер нақты өмірдегі бухгалтерлік жағдайларды имитациялайды. Бұл студенттердің болашақ кәсіби қызметіне дайындалуына көмектеседі.

- Кері байланыс: Оқытушы студенттердің жұмысын тексеруі және оларға кері байланыс беруі жұмыс дәптеріне бағалау парағымен жүзеге асырылады. Осы бағалау парақ арқылы оқытушы студенттің меңгеру, түсіне динамикасын көре алады, сонымен қатар келесі кәсіби модульді меңгеруге көшкен студенттің білім деңгейін анықтауға мүмкіндік береді. Бұл студенттерге қателерін түсінуге және білімдерін жетілдіруге көмектеседі.

Жұмыс дәптерін қолдану арқылы кәсіби құзыреттілікті арттыру

Жұмыс дәптерін қолдану студенттердің бухгалтерлік есеп саласындағы кәсіби құзыреттілігін арттыруға ықпал етеді. Бұл студенттерге:

- Бухгалтерлік операцияларды орындау дағдыларын дамытуға;
- Есептік құжаттарды дұрыс толтыруға;
- Қаржылық есептілікті талдауға;
- Қаржылық шешімдер қабылдауға көмектеседі.

Қорытынды: «Бухгалтерлік есеп негіздері» пәнін оқытуда жұмыс дәптерлерін қолдану студенттердің білім алу сапасын арттырудың тиімді әдісі болып табылады. Жұмыс дәптерлері студенттердің теориялық білімдерін бекітуге, практикалық дағдыларын дамытуға және кәсіби құзыреттіліктерін арттыруға мүмкіндік береді. Бұл әдісті қолдану бухгалтерлік есеп саласындағы білікті мамандарды даярлауға ықпал етеді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Голова, В. В. Основы бухгалтерского учета.- М.: Юрайт, 2019.- 320 с.
- Бухгалтерский учет: теория и практика / Под ред. О. А. Лопатина. СПб.: Питер, 2020. - 544 с
2. Генкина, Л. Я. Бухгалтерский учет: Практическое руководство. - М.: Вершина, 2020. - 348 с
3. Жукова, Л. А. Проблемы и методы преподавания бухгалтерского учета.- М.: Финансы и статистика, 2017. - 280 с

ЖАРАТЫЛЫСТАНУ ПӘНДЕРІН ОҚЫТУДА ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ДАМУ

Слямова Асемгуль Тулюгеновна

химия және биология пәндерінің оқытушысы

Абай облысының білім басқармасы

«Көлік колледжі» КМҚК

Қазіргі заманғы білім беру жүйесінің басты мақсаты – білім алушыларды тек теориялық біліммен қаруландырып қана қоймай, олардың өмірлік дағдыларын да дамыту. Бұл мақсаттың жүзеге асырылуына орай маңызды құралдардың бірі – функционалдық сауаттылықты дамыту. Функционалдық сауаттылық, әсіресе жаратылыстану пәндерін оқытуда маңызы зор, оқушылардың алған білімдерін тек теориялық тұрғыдан ғана емес, нақты өмірде қолдануға қабілетті болуын қамтамасыз етеді. Жаратылыстану пәндері – биология, химия,

физика, география – оқушыларды табиғаттың заңдылықтарын түсінуге, табиғат пен қоғам арасындағы байланысты анықтауға үйретеді. Осы пәндер арқылы оқушылардың логикалық ойлау қабілеттері мен зерттеу дағдылары дамиды, оларды функционалдық сауаттылықпен қаруландыру мүмкіндігі пайда болады. Функционалдық сауаттылық дегеніміз – адамның қоғамда тиімді әрекет етуі үшін қажетті білім, дағдылар мен қабілеттер жиынтығы. Оған ақпаратты іздеу, оны түсіну, талдау және өмірлік жағдайларда қолдану қабілеті жатады. Бұл дағдылар оқушыны қоғамның белсенді мүшесіне айналдырады, әрі оның кәсіби дамуына ықпал етеді. Жаратылыстану пәндерін оқытуда функционалдық сауаттылықты дамыту оқушыларды тек пәндік біліммен ғана емес, сонымен қатар сыни ойлау, зерттеу жүргізу, эксперимент жасау, проблемаларды шешу дағдыларымен де таныстырады. Жаратылыстану пәндерінде оқушыларды ғылыми зерттеу жүргізуге, тәжірибе жасауға бағыттау өте маңызды. Мысалы, химия пәнінде химиялық реакцияларды зерттеу, физикада табиғат заңдарын тәжірибе арқылы түсіну, биологияда тірі ағзалардың құрылымын зерттеу арқылы оқушылар өздерінің теориялық білімдерін практикада қолдануды үйренеді.

Білім алушыларға табиғаттағы экологиялық мәселелерді шешу немесе жаңа технологияларды қолдану туралы жобалар жасау ұсынылады. Мысалы, энергия тиімділігін арттыру, қалдықтарды қайта өңдеу немесе жасыл энергия технологиялары бойынша жобалар оқушыларды шығармашылық және зерттеушілік тұрғыдан ойлауға үйретеді[1.25]

Жаратылыстану пәндерінде оқушыларға сыни тұрғыдан ойлауға, ғылыми әдіснамаларды қолдана отырып мәселені шешуге мүмкіндік беріледі. Мысалы, табиғаттағы түрлі процестерді талдап, олардың нәтижелерін болжау арқылы оқушылар тек ақпаратты қабылдап қана қоймай, оны өңдеу және өз пікірін негіздеу дағдыларын дамытады.

Қазіргі таңда интерактивті әдістер мен ақпараттық технологиялар білім беру саласына кеңінен енуде. Бұл әдістер оқушылардың өз бетінше жұмыс істеп, ақпаратты тиімді өңдеуге үйретеді. Жаратылыстану пәндерінде виртуалды зертханалар, симуляциялар және ғылыми бағдарламалар қолдану оқушылардың білімін нығайтуға ықпал етеді. Интернет ресурстары

мен мультимедиялық құралдарды қолдану оқушылардың жаратылыстану ғылымдарына деген қызығушылығын арттыруда маңызды рөл атқарады. Ғылыми бейнемазмұндар, виртуалды турлар, ғылыми симуляциялар және онлайн зертханалар оқушылардың ақпаратты жеңіл және қызықты түрде меңгеруіне мүмкіндік береді. Осы ресурстарды пайдалану оқушыларға материалды терең түсінуге және оны әртүрлі көзқараспен зерттеуге мүмкіндік береді. Жаратылыстану пәндерінде функционалдық сауаттылықты дамыту үшін оқушылардың ақпараттық сауаттылығын арттыру қажет. Олар тек пәндік білімдерді емес, сонымен қатар ақпаратты іздеу, сараптау және оны дұрыс пайдалануға дағдылануы керек. Жаратылыстану пәндерін оқытуда функционалдық сауаттылықты дамыту — қазіргі білім беру жүйесінің маңызды мақсаты. Бұл процесс оқушыларды тек теориялық біліммен емес, сондай-ақ практикалық тәжірибелермен де байытады. Жаратылыстану пәндерін оқытуда зерттеу жұмыстарын, жобаларды және қолданбалы тапсырмаларды енгізу оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттырудың тиімді жолы болып табылады. Әрбір оқушының заманауи әлемде табысты болу үшін функционалдық сауаттылығының жоғары деңгейде болуы маңызды[2,17].

Сол себепті де, жаратылыстану пәндерін оқытуда басқа пәндермен байланыстыра отырып оқыту маңызды. Мысалы, физика мен математика арасындағы байланыс, биология мен химияның өзара әрекеттестігі, география мен экологияның бір-бірімен байланысы оқушыларға әлемді кешенді түрде түсінуге мүмкіндік береді. Бұл оқушылардың сыни ойлауын және олардың функционалдық сауаттылығын арттырады. Функционалдық сауаттылықты дамытуға арналған заманауи педагогикалық әдістер мен технологиялар бойынша мұғалімдердің білімін жетілдіру қажет. Мұғалімдер оқушылардың сыни ойлау қабілеттерін дамытуға бағытталған жаңа әдіс-тәсілдерді, мысалы, топтық жұмыс, жобалық әдіс, зерттеу жұмыстары және шығармашылық тапсырмалар сияқты педагогикалық технологияларды меңгеруі тиіс. Жаратылыстану пәндерін оқытуда оқушылардың зерттеу дағдыларын дамыту үшін ғылыми жобалар мен тәжірибелік зерттеулерді ұйымдастырған жөн. Оқушыларға өздеріне қызық тақырыпты таңдап, зерттеу жұмыстарын жүргізуге мүмкіндік беру олардың ғылыми көзқарасын қалыптастырады. Олар әртүрлі ғылыми әдістер мен эксперименттерді қолдана отырып, мәселелерді шешудің тиімді жолдарын іздейді[3,5].

Білім алушыларды экологиялық және әлеуметтік жобаларға тарту олардың функционалдық сауаттылығын дамытуға көмектеседі. Мысалы, оқушыларға ауылшаруашылық өндірісіндегі экологиялық әсерлерді зерттеу, қайта өңдеуді насихаттау, су ресурстарын үнемдеу сияқты жобалар бойынша жұмыс істеуге мүмкіндік беру қажет. Бұл оқушылардың қоғам алдындағы жауапкершілігін сезініп, жаратылыстану ғылымдарының практикалық аспектілеріне назар аударуына ықпал етеді. Жаратылыстану пәндерін оқытудағы функционалдық сауаттылықты дамыту қазіргі білім беру жүйесінің маңызды мақсаты болып табылады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Мұхамедова Н. М. "Қазіргі заманғы мектепте функционалдық сауаттылықты қалыптастыру әдістері" // Қазақстан педагогикалық журналы, 2019.
2. Жазылбекова А. С. «Жаратылыстану пәндері бойынша оқу бағдарламасын жетілдіру» // Жаңа білім, 2020.
3. Питерсон Л. К. «Жаратылыстану пәндерін оқытуда инновациялық әдістерді қолдану» // Мұғалімдерге арналған әдістемелік құрал, 2017.

ЭССЕ ЖАЗЫП ҮЙРЕНЕМІЗ

Ахметкаримова Айгуль Олжабаевна
қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі

Абай облысы, Аягөз қаласы

**«Мектеп жанындағы интернаты бар
жалпы орта білім беретін №6 мектебі» КММ**

Эссе дегеніміз (фр. тіл. *essai* -тәжірбие, лат.т. *exagium* – құрау) – философиялық, әдеби, тарихи, публицистикалық, әлеуметтанулық, саяси және тағы басқа саладағы ғылыми емес, автордың жеке көзқарасын білдіретін прозалық мәтін. Жанр ретінде енгізген 1580 ж. Мишель Монтень болатын, ал

«эссе» сөзін бірінші рет қолданып, осы жанрда 1597 жылы Френсис Бэкон кітаптарын жазып шығарды. Қазақ тілінің түсіндірмелі сөздігінде эссеге: «Эссе – бір нәрсенің әсерінен болатын толғаныстан туған шағын әдеби шығарма» деген анықтама берілген. Эссе – бұл адамның субъективті пікірі, көзқарасы мен ойы еркін түрде жазылатын әдеби жанрдың бір түрі. Эссенің басқа жанрлардан басты айырмашылығы - ой еркіндігі және көлемі жағынан қысқа болып келуі.

Эссе жазу — оқушыларға өз ойларын жүйелі түрде жеткізуге, мәтіннің құрылымын сақтауға, логикалық байланыс орнатуға үйрететін тиімді әдіс. Эссе жазудың тиімділігі осы кезеңде олардың жазбаша сөйлеу дағдыларының белсенді дамуына ықпал етеді. Жас ерекшеліктеріне сәйкес балаларды қызықтырып, өз ойларын еркін жеткізуге үйрету маңызды.

Эссе жазу — оқушылардың қиялы мен шығармашылығын дамытуға керемет мүмкіндік. Эссе жазу барысында оқушыларға әртүрлі тақырыптар ұсынылып, оларды өз көзқарастарын білдіруге және шығармашылық тұрғыдан ойлауға үйретеді. Сонымен қатар эссе жазу оқушылардың сөздік қорын кеңейтуге және әртүрлі стилистикалық ерекшеліктерді қолдануға үйретеді. Оқушыларға жаңа сөздерді меңгеру арқылы өз ойын түрлі тілдік тәсілдермен жеткізе білу дағдылары қалыптасады.

Эссе жазуда құрылымды сақтау және логикалық байланыстарды орнату маңызды рөл атқарады. Оқушыларды негізгі ойды нақты жеткізуге, мәтіннің құрылымын дұрыс құруға үйрету олардың жазбаша сөйлеуінің сапасын арттырады. Эссенің құрылымын дұрыс құру (кіріспе, негізгі бөлім, қорытынды) оқушылардың ой-өрісін дамытуға ықпал етеді.

Эссе құрылымы:

Кіріспе бөлім

Тақырыпқа қатысты түсінік беру сөйлемі, ой үзгі

Тезис

Негізгі бөлім

Тезиске қатысты пікір

Пікірді талқылау, ойды дәйектеу, дәлелдеу, жинақтау аргументтері

Қорытынды бөлім

Абзацта айтылған ойлар түйіні

Эссені қорытындылайтын ой тұжырымы

Эссе құрылымындағы ескерілетін ұғымдардың түсініктері:

Тезис – негізгі идея, тақырыпқа қатысты қысқа да нұсқа түйінді ой, көзқарас (сөйлем).

Тезиске қатысты пікір – жазып отырған адамның тақырыпқа байланысты ақпаратты «ой сүзгісінен өткізуін», мәлімет пен деректерге негіздеуін қажет ететін, соған арқау болатын жеке пікірі (сөйлем, ой).

Пікірге қатысты аргумент – тезиске, айтылған пікірге түсінік беріп, көтерілген мәселені әр қырынан қарастыру (сыни талдау, жинақтау, дәйектеу, дәлелдеу және т.б.). Эссенің мақсаты – әр түрлі тезистер, дәлелдер келтіре отырып берілген тақырыпты ашу.

Оқырманды қызықтыру үшін кіріспе бөлім жанды, нақты, күшті және мінсіз болуы керек. Онда оқырманға үндеу, афоризм, жалпы ой, аналогия, тұжырым, тақырыптық сөйлем болуы мүмкін. Кіріспе мен негізгі бөлім арасындағы логикалық байланыс болуы шарт. Негізгі бөлім тақырыптың бірізді баяндалуы болып табылады, жазылған мәселе бойынша ұсыныстар мен көзқарастарды бейнелі түрде жеткізеді, жазбаша деректердің мақсаты мен бағытына сілтейтін ой желісін құрайды, дәлелдемелері мен сілтемелері бар, идеяны дәлелдемелер мен нақты мысалдар арқылы нақтылайды. Мұнда әр түрлі айқындау құралдары қолданылады. Қорытынды бөлімде әдеттегідей қорытынды жасалады, жазылған мәселе мәні мен мазмұнын күшейтеді, автордың ойымен сәйкес келетін көңіл-күй мен сезімді анықтайды.

Ой тұжырымы – көтерілген мәселе, берілген сұрақ немесе тақырыпқа байланысты тезисті (түйінделген ой, көзқарас, ұстанымды) қорытындылау: жалпы қорытынды шешім немесе өзіндік ұсыныс, өзіндік тың пікір. Жалпы эссе көлемі 250-300 сөзді қамтиды.

ЭССЕ жазу барысында қатаң сақталынуы тиіс ТАЛАПТАР:

- Жеке көзқарастың көрінісі;
- Фактілі дәлелдер (аргументтер);
- Теоретикалық негіздеме;
- Терминдерді қолдану;
- Цитаталарды келтіру;
- Әртүрлі көзқарастарды мысалға алу;
- Логикалық заңдылықтың сақталынуы;
- Салыстыру және қорытындылау әдістерін қолдану;
- Сауаттылық (пункт., орфогр.);
- Юмор, сарказм;
- Ғылыми еңбектерге сілтеме жасау.

Жиі кездесетін қателіктер:

1. Проблема ашылмайды;
2. Автордың жеке позициясы көрінбейді;
3. Теоретикалық негіздемесі жоқ;
4. Терминдерді орынсыз, сауатсыз қолдану;
5. Тым қарапайым өмірдің мысалдары көп;
6. Ауызекі сөздер, диалект, сленг, жаргон сөздер;
7. Келтірілген мысалдар автор позициясына қайшы;
8. Қорытындылау, түйін шығару деген жоқ;
9. Логиканың болмауы.

Ойымды аяқтай келе, мінсіз эссе жазудың дайын ережесі жоқ және болмайды да, бірақ эссе жазу дағдыларын жүзеге асыруға көмектесетін ережелер мен нұсқаулар бар. Ең алдымен өзіңнің хабарлайтын, жазатын, ой толғайтын, талқылайтын нәрсең туралы анық білуің керек. Сондай-ақ, эссе жазуға итермелеген не нәрсе, эссені кім оқитынын түсіну өте маңызды. Оқырманның назарын өзіңе аудартатын, мүмкін болса қарсы жауап реакция-сын тудыратындай өз ойыңды, сезіміңді, көңіл-күйіңді жеткізу үшін мәнерлі, мазмұнды, күшті сөздерді дұрыс таңдай білу керек. Эссе жазатын адам үшін ең маңызды қасиет – тілді еркін меңгеруі, басқалардың сезіміне әсер ететіндей дәл, анық бейнелі етіп сабақтастыра жаза білу.

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМУ

Маликова Жанаргуль Ыдырышовна
бастауыш сынып мұғалімі
«К.Бозтаев атындағы мектеп-гимназиясы»
КММ
Аягөз ауданы

Бастауыш білім беру деңгейінде өздік ерекшелігіне сай біртұтас орта білім беру жүйесінде оқу әрекетінің негізгі білігін игертуді қамтамасыз ету маңызды шарты болып табылады. Бастауыш сынып оқушысы орындайтын оқу әрекеті мен басқа (ойын, спорттық, бейнелеу, еңбек әрекеттер кешені тұлғалық дамуында басты роль атқарады. Мектеп

оқушысында пайда болған

субъективтілік қасиеттерінің көрсеткіштері оның функционалдық сауаттылығын қалыптасуының көрсеткіші болып табылады. Бастауыш мектеп оқушысында оқу - әрекеті арқылы қалыптасатын сауаттылық оқу әрекетінен тыс жағдайда қалыптасуы мүмкін емес. Сондықтан бастауыш мектепте кез - келген пәнге оқытудың мақсатты функциясы оқушыда өздігінен әрекет ету білігін қалыптастыру болып табылады. Бастауыш сынып оқушысы мектепке келгенде оқуға, мұғаліммен ынтымақтасуға талпынысы мол болады. Ал келесі деңгейде мұғалімнің басшылығымен шағын топтарда оқу ынтымақтастығын ұйымдастырумен өздігінен әрекет етуі күшейеді. Ал келесі деңгейде ең жоғарғы шектік мөлшерде өздігінен оқу әрекетін орындауға, құрдастарымен және білімін толықтыру бағытында мұғалімдермен әрекет құруға, жеке оқу белсенділігінің арту қабілеті байқалады. Соңғы деңгейде оқушы мұғалім позициясын игереді.

Қазіргі кезде білім беру жүйесінің басты міндеті – оқушыларды жан-жақты дамытып, оларды өмірге қажетті дағдылармен қамтамасыз ету. Бұл ретте бастауыш сынып оқушыларының функционалды сауаттылығын дамыту ерекше маңызды. Функционалды сауаттылық дегеніміз — оқушының алған білімін күнделікті өмірде қолдана білу қабілеті, мәселелерді шешуде креативті ойлау және практикалық дағдыларды пайдалану.

Функционалды сауаттылық дегеніміз – адамның әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық қызметтерге белсене араласуы, яғни бүгінгі жаһандану дәуіріндегі заман ағымына, адамның амандығына, жасына қарамай үнемі білімін жетілдіріп отыруы. Ондағы басты мақсат жалпы білім беретін мектептерде Қазақстан Республикасының зияткерлік, дене және рухани тұрғысынан дамыған азаматын қалыптастыру, оның әлемде әлеуметтік бейімделуі болып табылады. Қоғамның дамуына байланысты сауаттылық ұғымының мәні тарихи тұрғыдан өзгергенін, тұлғаға қойылатын талаптарда оқу, жазу, санай білу қабілеттерінен гөрі белгілі бір қоғамда өмір сүруге қажетті білім мен біліктердің жиынтығын игеру, яғни функционалды сауаттылыққа жету, қалыптастыру, меңгерту. Қазіргі қоғамның адамға қоятын талаптарының өзгеруі нәтижесінде функционалды сауаттылық ұғымы кең тарала бастады.

Қазіргі әлемдік білім кеңістігіндегі халықаралық стандарт талаптарына сай оқыту үдерісінің орталық тұлғасы білім алушы субъект, ал ол субъектінің алған білімінің түпкі нәтижесі құзыреттіліктер болып белгіленуі білім жүйесінде «функционалдық сауаттылықты» қалыптастыру мақсаты негізінде алынып отыр.

Жай сауаттылық – адамның оқу, түсіну, қысқа мәтіндерді құру және қарапайым арифметикалық әрекеттерді орындауы. Функционалдық сауаттылық – адамның сыртқы ортамен қарым – қатынасқа түсе алуы мен қарым – қатынас жасай алу деңгейінің көрсеткіші. Олай болса, функционалдық сауаттылық тұлғаның бнлгілі бір мәдени ортада өмір сүруі үшін қажетті деп саналатын және оның әлеуметтік қарым-қатынас жасауын қамтамасыз ететін білім, білік, дағдыларының жиынтығынан құралады. Ал кең мағынасында ол тек білім мен біліктілік әлеміне барудың жолы ғана емес, ол- ұлттың, елдің немесе жеке адамдар тобының мәдени және әлеуметтік дамуының өлшемі. Осындай сапалық сипаты тұрғысынан қарағанда функционалдық сауаттылық жеке адамды дамудың тетігі ретінде қолданылады. Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығы дегеніміз – оқушының пәнді терең түсіну, қабілетін дамыту, алған білімін сыныптан тыс жерде, кез – келген жағдайда қолдануын қамтамасыз ету. Егер осы шарттар бастауыш сыныпта орындалғанда оқушының функционалдық сауаттылығы қалыптасады. Бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылық мазмұны келесі мағынада сипатталады.

Функционалды сауаттылықты дамыту – білім беру саласындағы басты мақсаттардың бірі. Себебі, бүгінгі қоғам ақпараттық технологиялар мен жаһандану дәуірінде өмір сүріп отыр, ал оқушының болашақта сәтті еңбек нарығына енуі үшін қажетті дағдыларды меңгеруі керек. Бұл дағдылардың негізі бастауыш мектепте қаланады. Оқушының білім алу процесінде өзіне қажетті ақпаратты алу, оны өңдеу, талдау, жинақтау және тиімді пайдалану қабілеттері функционалды сауаттылықтың құрамдас бөліктері болып табылады. Осы ретте, оқушыға халықтың қоғамдық өмірін, арман – мүддесін танытуда, оларға идеялық- саяси , рухани-адамгершілік, этикалық – эстетикалық т.б тәрбие беруде, дүниеге көзқарасын, мінезін жалпы мәдениетін қалыптастыруда көркем әдебиетті қуатты құралдардың бірі ретінде пайдалану – бастауыш сынып пәнінің басты мақсаты болып есептелсе, тіліміздің өзіндік қалыптасатын нормаларын, жалпы айтқанда грамматикасын үйрету – қазақ тілінің басты міндеті болып танылады.

Білім – алу батылдық, оны толықтыру – даналық, ал шебер қолдана білу –өнер! «Сабақ беру – үйреншікті жай ғана шеберлік емес, ол – жаңадан жаңаны табатын өнер» - деген екен Жүсіпбек Аймауытов. Сондықтан қазіргі таңда оқушыларға саналы тәрбие мен сапалы білім беру ісін жаңа талап тұрғысынан өзгертіп, оқыту тәсілдерін үнемі жетілдіріп отыруға міндеттіміз. Олай болса шығармашыл тұлғаны қалыптастыру үшін әр сабағымызда біз тек оқулық шеңберіндегі білімді үйретумен шектеліп қана қоймай, кең түрде әр баланың талабына, деңгейіне сай жұмыстарды саралап, ыңғайластыруымыз керек. Тұлға құзіреттілігін дамыту үшін, яғни бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын арттыруда жаңа инновациалық әдіс-тәсілдердің ең тиімдісін пайдалану жоғарғы нәтиже береді.

ТІЛДІК ДАҒДЫЛАРДЫ ДАМУДА МӘТІНМЕН ЖҰМЫС ЖҮРГІЗУДІҢ ТИІМДІ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІ

Нуршаева Индира Какимбаевна
қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі
педагог-зерттеуші
Абай облысы, Аягөз қаласы
«Мектеп жанындағы интернаты бар
жалпы орта білім беретін №6 мектебі

Болашақта өркениетті дамыған елдер қатарына ену үшін заман талабына сай білім қажет. Қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімдерінің алдында тұрған негізгі мақсат- тіл үйрету, мемлекеттік тілді меңгерту, осы тілде дұрыс сөйлеу, сауатты жазу дағдыларын қалыптастыру, грамматикалық ережелер мен сөйлем құралысын меңгерту. Қазақ тілін оқыту барысында тілдің қыр-сырын, табиғатын таныта отырып, ертеңгі өмірден орын таба алатын, өзіне сенімді, парасатты ұрпақ тәрбиелеу үшін педагогиканың озық үлгілерін жаңашылдықпен пайдаланып, тәжірибені байынта түсуіміз қажет. Оқушыларға қазақ тілін меңгертуде жақсы нәтижеге жету үшін мұғалім сабақтың түріне қарай әр түрлі әдістерді тиімді қолдану керек. Мәтін - тілдік білімді меңгертудің негізі құралы. Тілдік дағдыларды дамыту оқушылардың оқу, жазу, тыңдау және сөйлеу қабілеттерін жетілдіруге бағытталған. Бұл процесте мәтінмен жұмыс жүргізудің маңызы зор. Дұрыс тандалған әдіс-тәсілдер оқушылардың сөздік қорын кеңейтіп, сөйлеу мәдениетін қалыптастыруға көмектеседі. Оқушылар мәтін арқылы жаңа сөздермен танысып, грамматикалық құрылымдарды меңгереді және сөйлем құру дағдыларын дамытады. Сонымен қатар, мәтінмен жұмыс жасау тілдік шығармашылықты жетілдіріп, ойлау қабілетін дамытады.

Мәтінмен жұмыс жүргізудің әдіс-тәсілдері:

1. Мәтінді оқу және талдау.
 - Мәтінді мәнерлеп оқу
 - Мазмұнын анықтау
 - Негізгі ойды табу
 - Қосымша ақпаратты ажырату
2. Сөздік қорды байыту әдістері:
 - Белгісіз сөздерді анаытап, түсіндіру
 - Жаңа сөздермен сөйлем құрастыру
 - Синоним мен антонимдерді табу
3. Мәтіннің құрылымын зерттеу
 - Кіріспе, негізі бөлім, қорытынды
 - Бөліктерін анықтау
 - Логикалық байланыстарды қарастыру
4. Сұрақ-жауап әдісі
 - Мәтін бойынша сұрақтар қою
 - Дәлелді жауаптар беру
 - Ашық және жабық сұрақтарды пайдалану
5. Мәтінді мазмұндау және әңгімелеу
 - Өз сөзімен айтып беру
 - Басты кейіпкерлердің іс-әрекетін сипаттау

- Диалог түрінде мазмұндау
- 6. Шығармашылық жұмыстар
- Мәтінге негізделген әңгіме немесе эссе жазу
- Өлең немесе мақал құрастыру
- Иллюстрация салу және сипаттау.
- 7. Рөлдік ойындар мен драматизация
- Мәтіндегі кейіпкерлердің рөлін ойнау.
- Диалогтарды жаттау және айту
- 8. Мәтінмен жұмыс жасауда АКТ қолдану
- Электронды мәтіндермен жұмыс
- Аудио және видео материалдарды пайдалану

Мәтінмен жұмыс - бұл тілдік дағдыларды дамытудың тиімді құралы

Мәтінді оқыту, түсіну, талдау және өңдеу арқылы сөздік қор кеңейіп, сойлеу мәнері жақсарады. Түсінікті және жылдам оқу - тілдік дағдылардың негізгі көрсеткіші. Мәтінмен жұмыс тіл үйренушінің сөздік қорын байыту мен еркін сөйлеуге үйрету немесе өз ойын ашық, анық жеткізе білу дағдысын қалаптастыру мақсаттарын көздейтіндіктен, тілді оқыту-мәтінмен жұмыс жүргізу тиімді болмақ. Мәтін- қазақ тілін оқыту барысында үлкен орын алатын оқыту нысаны.

Мәтіннің қызметін таныту - оқушыға тіл бірліктерін функционалдық тұрғыдан танып-білуіне, сол арқылы логикалық ойлауының бірізді қалыптасуына мүмкіндік береді. Оқыту мен оқу үрдерісінде білім алушы теориялық, танымдық ақпаратты мәтін арқылы алады, ол аланған ақпаратты қабылдап, ой елегінен өткізу арқылып шығармашылық әрекетпен өмірде қолданады.

Мәтін мазмұнын жан- жақты ашуда белсенді әдістер арқылы топтық, жұптық, және жеке жұмыс түрлері, тақырыптар бойынша тілдік және мәтіндік талдау, сыни тұрғыдан ойлануға байланысты жағдаяттық тапсырмалар берілсе, оқушылардың өзіндік ізденісін де арттыруға мүмкіндік туады. Қорытындылай келе, мәтінмен жұмыс жүргізу - тілдік дағдыларды дамытудың маңызды құралы. Түрлі әдіс - тәсілдерді қолдану арқылы оқушылардың оқу, жазу, тыңдау және сөйлеу қабілеттерін жетілдіруге болады. Бұл оқыту процесін қызықты әрі тиімді етіп, тіл үйренуге деген қызығушылықты арттырады. Тиімді әдістерді жүйелі түрде қолдану оқушылардың тілдік сауаттылығын арттырып, оларды болашақта еркін әрі дұрас сөйлей алуына ықпал етеді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Қазақ тілі мен әдебиеті журналы 1996 ж. № 4
2. Оразбаева Ф. Тілдік қатынас; теориясы мен әдістемесі. Алматы, 2014 ж.
3. Адамбаева Ж, Жұмағұлова Ш. Тіл дамыту текстері Алматы – 1986 ж.
4. Мұғалімге арналған нұсқаулық, III деңгей, 2012 ж.

ТЕХНОЛОГИЯ РАЗВИТИЯ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ НА УРОКАХ ИНФОРМАТИКИ

Беленков Илья Александрович
учитель физики и информатики
КГУ «Канонерская средняя школа»
отдела образования по Бескарагайскому району
Управления образования области Абай

Современное образование ориентировано на развитие у школьников не только знаний и умений в определенной области, но и на формирование универсальных компетенций, среди которых важнейшей является способность к критическому мышлению. Важность критического мышления в информационном обществе трудно переоценить, поскольку оно помогает не только в анализе и решении проблем, но и в оценке источников информации, принятии обоснованных решений и формировании самостоятельной позиции. Одной из самых актуальных задач в образовании является интеграция подходов и методов, которые способствуют развитию критического мышления у учащихся. В этом контексте уроки информатики становятся важной частью образовательного процесса, так как информационные технологии сами по себе требуют от учеников анализа, систематизации, синтеза и обработки информации. В данной статье рассматриваются технологии и методики, способствующие развитию критического мышления на уроках информатики.

Критическое мышление — это способность анализировать информацию, выявлять логические связи, проверять аргументы, делать обоснованные выводы и принимать решения на основе доказательств и логики. Важно, что критическое мышление включает в себя не только умение анализировать, но и способность ставить под сомнение общепринятые утверждения, искать альтернативные точки зрения и решать проблемы нестандартными способами. В контексте информатики критическое мышление предполагает умение не просто запоминать и использовать технологические приемы, но и осознавать их логику, рассматривать их применение с разных сторон, выявлять возможные ошибки и пути оптимизации решений. Уроки информатики — это не только обучение программированию или работе с компьютерными системами, но и важное средство для развития аналитических способностей, логического и критического мышления. Программирование, решение задач и работа с информационными системами требуют от учащихся внимательности, точности, способности к последовательному рассуждению и анализу. Важным элементом является также критическая оценка информации, особенно в контексте работы с большими данными, а также при анализе алгоритмов и программных решений. Применение алгоритмических и логических методов при решении задач на информатике учит анализировать данные, выявлять закономерности и аргументировать свои действия[1,12].

Методы и технологии для развития критического мышления на уроках информатики

• Метод проектов

Метод проектов активно используется для развития критического мышления, поскольку он предполагает, что учащиеся решают реальные, сложные задачи, требующие многопланового анализа. В рамках проекта учащиеся могут работать как индивидуально, так и в группах, и в процессе работы им предстоит искать решения, анализировать различные подходы, аргументировать свои выборы и выводы. Примером такого проекта может быть разработка небольшого веб-приложения или программы для решения практической задачи, где важно не только понимание технологии, но и способность оценить, какой подход будет наиболее

эффективным. Важной частью развития критического мышления является способность к коллективному обсуждению. На уроках информатики это может проявляться в обсуждении алгоритмов, решений задач, а также в анализе различных способов реализации тех или иных технологий. В ходе таких обсуждений учащиеся учат друг друга, делятся множеством точек зрения, анализируют плюсы и минусы каждого подхода[2,35].

- **Анализ и решение нестандартных задач**

Задачи, не имеющие однозначных решений, стимулируют критическое мышление. Решение нестандартных задач позволяет ученикам практиковать навыки анализа, синтеза, а также учит их искать альтернативные решения. Такие задачи могут включать в себя, например, проблему оптимизации алгоритмов или задачу по анализу данных, где нужно выбрать оптимальные методы обработки информации. Геймификация в обучении является эффективным инструментом для развития критического мышления. Интерактивные игры, квизы и другие игровые элементы позволяют учащимся соревноваться, искать новые решения в условиях ограничения времени и ресурсов, что стимулирует более глубокий анализ и критическое осмысление.

- **Технология обратной связи**

Обратная связь на уроках информатики играет важную роль в развитии критического мышления. Важно не только дать ученику правильный ответ, но и объяснить, почему этот ответ является верным. Учащиеся должны понимать, как они пришли к определенному решению, что позволяет им в дальнейшем избегать ошибок и искать оптимальные пути решения задач[3,14].

- **Развитие метапознания**

Метапознание включает в себя осознание собственных мыслительных процессов. Развитие метапознавательных навыков на уроках информатики помогает учащимся более осознанно подходить к решению задач, анализировать, какие стратегии наиболее эффективны, и осознавать, как лучше организовать свои усилия для достижения целей[4,17].

Примеры задач для развития критического мышления

1. **Алгоритмическая задача:** Создайте алгоритм для нахождения максимального элемента в массиве, но с условием, что алгоритм должен работать за время $O(n)$. После этого обсудите, как этот алгоритм можно оптимизировать и какие варианты существуют.
2. **Задача на обработку данных:** Дан набор данных о посещаемости сайта. Какой алгоритм анализа можно применить для нахождения самых популярных страниц? Какие методы фильтрации данных можно использовать?
3. **Разработка программного продукта:** Задание на создание программы для учёта студентов в вузе. Какие данные должны быть учтены в программе, какие технологии будут использованы, и как можно обеспечить безопасность данных?

Развитие критического мышления на уроках информатики не только способствует формированию у учащихся аналитических навыков, но и готовит их к решению сложных задач в будущем. Внедрение различных методов и технологий, таких как метод проектов, коллективное обсуждение и геймификация, помогает учащимся развивать эти навыки на практике. Ключевым моментом является то, что критическое мышление помогает не только в обучении информатике, но и в жизни, где способность объективно анализировать информацию и принимать обоснованные решения имеет огромное значение.

Использованная литература:

1. Вдовиченко, И. Г. «Критическое мышление: Теория и практика». Москва, 2017.
2. Петров, В. А. «Методика преподавания информатики в школе». Санкт-Петербург, 2019.
3. Гузенко, В. М. «Технологии развития критического мышления». Киев, 2020.
4. Соловьёва, Л. В. «Современные подходы к обучению информатике в школе». Москва, 2018.
5. Чикашев, А. Л. «Проектное обучение на уроках информатики». Москва, 2021.

**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ
ЛИТЕРАТУРЫ И ФИЛЬМОВ ДЛЯ
СТИМУЛИРОВАНИЯ ИНТЕРЕСА К ИСТОРИИ,
РАЗВИТИЯ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ
УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ ИСТОРИИ**

Молдиярова Сандугаш Алтайбековна
учитель истории КГУ «СОШ №4»
отдела образования г.Семей
Управления образования области Абай

Одним из важных аспектов в обучении истории является использование художественных источников, таких как фильмы, романы и произведения искусства, для иллюстрации исторических событий и процессов, это способствует качественному восприятию исторических фактов, развитию критического мышления и эмпатии.

Применение такого метода позволяет сделать обучение истории более живым и интересным для учащихся. Исторические фильмы позволяют учащимся увидеть визуализацию прошлых событий, костюмов, архитектуры, обычаев и традиций. Что в свою очередь, помогает им лучше погрузиться в исторический контекст и ощутить атмосферу того времени. А также, художественные произведения, такие как книги и фильмы, могут вызывать эмоциональные реакции учащихся, делая исторические события более запоминающимися и значимыми для них. Более того, анализ исторических фильмов и книг требует от учащихся критического мышления и способности различать факты от вымысла или искажений. Хорошие исторические фильмы могут рассказывать сложные истории и события в увлекательной и доступной форме, что делает прошлое более понятным и интересным для широкой аудитории, а также - исторические фильмы могут стимулировать интерес к изучению истории и вдохновлять зрителей на дальнейшее изучение исторических событий и персонажей.

Для того, чтобы предотвратить искажение исторических фактов в образовательном процессе, важно: поощрять критическое мышление, сравнивать различные источники, обсуждать историческую точность и обращаться к первоисточникам. Понимание и осознание искажений и исторических неточностей в фильмах и других произведениях помогает учащимся анализировать информацию, проверять источники и сомневаться в подаче информации более глубоко понимать исторические события и их интерпретации. Учащимся следует предоставлять разнообразные источники информации и поощрять сравнение различных точек зрения на события. Важно проводить обсуждения с учащимися о том, какие аспекты фильмов и других произведений являются вымыслом, а какие основаны на фактах.

Рассмотрев все выше перечисленные потенциальные влияния в восприятии исторических событий и личностей, мы можем сделать вывод, что преимущества использования художественных источников в преподавании истории преобладают над потенциальными недостатками. Художественные источники являются эффективными инструментами для стимулирования интереса учащихся к предмету, развития их критического мышления и эмоциональной адаптации к прошлым эпохам. Важно находить баланс между использованием художественных источников и другими

методиками, чтобы обеспечить комплексное и глубокое понимание исторических процессов у учащихся. История Казахстана полна героических страниц и трагических испытаний, формировавших культурное и национальное самосознание народа. Одними из ключевых периодов, влияющих на развитие казахской идентичности, стали казахско-джунгарские войны (1723–1727), трагические «Годы великого бедствия» — события «Ақтабан шұбырынды», а также период становления Казахского Ханства. Эти темы требуют не только глубокого изучения, но и эмоционального вовлечения учащихся, что делает использование художественной литературы и кино особенно актуальным

Эмоциональная вовлечённость учащихся создаёт глубокую мотивацию для изучения истории, способствуя формированию уважения к прошлому своего народа. Такой подход позволяет раскрыть важность единства народа, понять масштаб народных трагедий и осмыслить выживание в условиях тяжёлых испытаний, подчёркивая важность взаимопомощи и стойкости в период национальной катастрофы. Настоящая работа направлена на исследование педагогического потенциала художественных произведений при изучении этих исторических периодов.

[фото](#) из интернета

Эмоциональная вовлечённость учащихся создаёт глубокую мотивацию для изучения истории, способствуя формированию уважения к прошлому своего народа. Такой подход позволяет раскрыть важность единства народа, понять масштаб народных трагедий и осмыслить выживание в условиях тяжёлых испытаний, подчёркивая важность взаимопомощи и стойкости в период национальной катастрофы. Настоящая работа направлена на исследование педагогического потенциала художественных произведений при изучении этих исторических периодов.

Используя художественную литературу и фильмы можно стимулировать интерес учащихся к изучению истории. Из своей практики могу сказать, что учащиеся стали лучше запоминать и воспроизводить факты, понимать причины и последствия исторических событий. Исторические темы, ранее воспринимавшиеся как сухие и сложные, теперь вызывают интерес и вовлечённость. Увеличилось число учеников, способных осмысленно анализировать исторические события, видеть связи между прошлым и настоящим. А также, методика способствует развитию устойчивого интереса к изучению истории.

МАТЕМАТИКАЛЫҚ ЛОГИКА ОҚУШЫЛАРҒА ФУНКЦИОНАЛДЫҚ БІЛІМ БЕРУДІҢ НЕГІЗІ

Сеилханова Ляззат Гусмановна
бастауыш сынып мұғалімі
Абай облысы білім басқармасы
Аягөз аудандық білім бөлімінің

«№ 9 Аягөз қалалық аралас бастауыш мектебі» КММ

Білім беру жүйесінде математикалық логиканың рөлі барған сайын маңызды бола түсуде, себебі бұл қазіргі білім беру жүйесіндегі функционалдық сауаттылықтың негізі болып саналады. Математика тек санмен жұмыс жасауды ғана емес, сонымен қатар ойлаудың жүйелі, дәл және құрылымдық тәсілдерін қалыптастыруды да талап етеді. Бастауыш сынып оқушыларын математикалық логикамен таныстыру, оларды дұрыс ойлауға, дұрыс қорытынды жасауға және мәселелерді шешуге үйрету — бұл тек математика пәнін ғана емес, жалпы білім беру үдерісін жетілдірудің маңызды бағыты болып табылады. Математикалық логика тек есептерді шешуге арналған дағдыларды дамытумен шектелмейді, сонымен қатар оқушылардың сыни ойлау, шығармашылық және аналитикалық қабілеттерін арттыруға көмектеседі. Математикалық логика — математиканың негізі, ол ойлау мен тұжырым жасау ережелерін зерттейді. Логикада ақиқат пен жалғандық, тұжырым мен дәлелдер арасындағы қатынастар, сондай-ақ қорытындылар жасау тәсілдері қарастырылады. Логикалық ойлау — әртүрлі жағдайлар мен мәселелерді шешуде қолданылатын негізгі құрал. Логика оқушылардың ақыл-ойын дамытып, оларға жүйелі түрде ойлануға көмектеседі. Оқушыларға бастапқы кезеңде математикалық логиканы енгізу олардың ойлау қабілеттерін арттыруға мүмкіндік береді. Математикалық логика оқушылардың логикалық ойлау дағдыларын қалыптастырады. Олар әртүрлі логикалық тапсырмаларды шешу арқылы мәселелерді жүйелі түрде қарастырып, дұрыс қорытындылар жасауға үйренеді. Бұл дағды оларды тек математикалық емес, басқа да оқу пәндерінде, сонымен қатар күнделікті өмірде тиімді шешімдер қабылдауға дайындайды. Бастауыш сыныпта математикалық логика арқылы оқушылар сандық және алгебралық операцияларды тереңірек түсініп, оларды практикалық есептерде қолдануға дағдыланады. Математикаға деген қызығушылығы мен түсінігін арттырады. Логикалық тапсырмаларды шешу арқылы оқушылардың шығармашылық ойлау қабілеттері дамиды. Олар әртүрлі шешімдер мен мүмкіндіктерді талдай отырып, шығармашылық шешімдер қабылдауға үйренеді. Математикалық логика кеңістіктік ойлау мен абстракцияны дамытуға ықпал етеді. Бұл абстрактылы ойлау дағдыларын қалыптастыруға, логикалық жүйелерді түсінуге және оларды нақты өмірде

қолдануға көмектеседі. Логикалық ойлау оқушыларды әртүрлі алдамшы пікірлерден сақтандырады. Олар барлық ақпаратты дұрыс қабылдап, негізделген шешімдер қабылдайды, ал қателіктерді түсініп, оларды түзетуге қабілетті болады[1,45].

Математикалық логиканы бастауыш сыныпта оқытудың тәсілдері мен әдістері

Математикалық логиканы оқытуда түрлі логикалық ойындар мен жаттығуларды қолдану тиімді. Мысалы, оқушыларға берілген логикалық тапсырмаларды шешу арқылы олардың талдау дағдылары мен шығармашылық қабілеттері дамиды. Логикалық ойындар, күрделі емес есептер мен жұмбақтар балаларға қызықты әрі тиімді түрде логикалық ойлауды дамытады[2,15].

Бастауыш сыныптарда қарапайым логикалық тұжырымдар мен дәлелдер арқылы оқушыларды ойлау құрылымдарын түсінуге үйрету керек. Мысалы, «егер... онда...» сияқты негізгі логикалық құрылымдарды түсіндіру. Оқушыларды бір мәселені бірнеше әдіспен шешуге үйрету, олардың ойлау қабілетін кеңейтеді. Бір есептің әртүрлі жолдарын көрсету арқылы олар логикалық тұрғыдан әртүрлі шешімдер іздеуге дағдыланады[3,17].

Оқушыларға жеке және топ болып жұмыс істеуге мүмкіндік беру олардың коммуникациялық дағдыларын, пікірлерін білдіру қабілеттерін арттырады. Бұл, әсіресе, топтық жобалар мен тапсырмаларды орындау кезінде маңызды, себебі әр оқушы логикалық ойлау барысында өз пікірімен бөліседі. Математикалық логиканы бастауыш сыныпта оқыту оқушылардың ойлау қабілеттерін дамытудың маңызды құралдарының бірі болып табылады. Бұл пән оқушыларды логикалық және сыни тұрғыдан ойлауға, мәселелерді шешуге және шешімдер қабылдауға үйретеді. Сонымен қатар, математикалық логика балалардың математикалық білімдерін тереңдетуге және басқа пәндерге деген қызығушылықтарын арттыруға көмектеседі. Оқушылардың логикалық ойлауын дамыту — олардың болашақтағы ғылыми және техникалық білімдеріне негіз қалау үшін маңызды.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Тұрғынбаева, Ж. А. Математикалық логика негіздері. – Алматы: Қазақ университеті. 2017.
2. Өмірбекова, А. М. Математиканы оқытудың инновациялық әдістері. – Астана: Елорда. 2015.
3. Жұмабаев, М. Бастауыш мектепте математикалық логиканы оқыту әдістемесі. – Шымкент: «Оңтүстік Қазақстан» баспасы. 2018.

БАСТАУЫШ СЫНЫПТА СӨЗДІК ҚОРДЫ ДАМУ - ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫҢ НЕГІЗІ

Нурбекова Гаухар Секеновна

бастауыш сынып мұғалімі

Абай облысы білім басқармасы

Аягөз аудандық білім бөлімінің

«№ 9 Аягөз қалалық аралас бастауыш мектебі» КММ

Сөздік қор — адамның тіл арқылы өз ойын жеткізуге, қарым-қатынас жасауға, ақпарат алуға және оны өңдеуге қабілетін қамтамасыз ететін негізгі құрал. Сөздік қордың бай болуы балаға тек мектепте ғана емес, өмірде де тиімді әрекет етуге мүмкіндік береді. Бастауыш сыныпта сөздік қорды дамыту —

оқушылардың өз пікірін нақты әрі түсінікті жеткізуіне, жазбаша және ауызша тілде сауатты сөйлеуіне, оқу мен жазу дағдыларын қалыптастыруға ықпал етеді. Функционалдық сауаттылыққа келер болсақ, ол оқушының алған білімін түрлі өмірлік жағдайларда қолдану қабілетін көрсетеді. Адам тек теориялық білімді ғана емес, сонымен қатар ақпаратты іздеу, түсіну, қолдану және әртүрлі жағдайларда шешім қабылдау дағдыларын меңгеруі тиіс. Сөздік қорды дамыту осы дағдыларды қалыптастырудың маңызды бөлігі болып табылады. Сөздік қордың дамуы оқушыларға өз ойын дәл, нақты, шығармашылық тұрғыдан жеткізуге, күрделі мәтіндерді түсініп, оларды өңдеуге мүмкіндік береді.

Сөздік қорды дамыту әдістері мен тәсілдері

✓ Оқу мен жазу дағдыларын дамыту.

Сөздік қорды дамытуда оқу мен жазу әрекеттерінің маңызы зор. Оқушылар түрлі мәтіндерді оқып, олардың мазмұнын түсіну арқылы жаңа сөздермен танысады. Сонымен қатар, жазбаша тапсырмаларды орындау кезінде сөздер мен сөз тіркестерін дұрыс пайдалану дағдылары қалыптасады. Әр түрлі мәтіндер бойынша тапсырмалар беру арқылы балалардың сөздік қоры кеңейеді.

✓ Әңгімелесу және пікірталас.

Бастауыш сыныптарда сөздік қорды дамыту үшін әңгімелесу мен пікірталастарды ұйымдастыру маңызды. Мұғалім әртүрлі тақырыптар бойынша балалармен әңгімелесіп, олардың ойларын тыңдай отырып, жаңа сөздерді енгізе алады. Бұл әдіс оқушылардың сөйлеу дағдыларын дамытып, оларды сөздік қорын кеңейтуге ынталандырады. Сонымен қатар, пікірталастар барысында оқушылар өз ойларын қорғауға, дәлелдер келтіруге үйренеді.

✓ Тілдік ойындар мен жаттығулар.

Ойындар мен жаттығулар арқылы балалардың сөздік қорын дамыту өте тиімді. Мысалы, «сөз құрау», «сөздерден сөйлем құрау», «кроссвордтар», «жұмбақтар шешу» сияқты ойындар оқушылардың тілдік қабілеттерін арттыруға көмектеседі. Бұл әдістер оқушылардың жаңа сөздермен танысуын және оларды сөйлеу тілінде қолдана алу дағдыларын дамытады [1,25]

✓ Тілдік тапсырмаларды қолдану

Оқушыларға сөздік қорды дамыту үшін тілдік тапсырмаларды орындау ұсынылады. Мысалы, «сөздерді мағынасына қарай топтастыру», «сөздің синонимдері мен антонимдерін табу», «сөздің мағынасына сай сөйлемдер құрау» тапсырмалары баланың

сөздік қорын кеңейтіп, тілін байытады. Мұндай тапсырмалар оқушылардың тілдік сезімін және шығармашылық қабілетін арттырады.

✓ Көркем әдебиетпен жұмыс

Көркем әдебиеттердің маңызы ерекше. Оқушылар көркем шығармалар арқылы әдеби тілдің ерекшеліктерін, жаңа сөздерді меңгереді. Әдеби шығармаларды оқып, талдау жасау кезінде балалардың тілдік қоры кеңейіп, олар сөздерді қолдану тәсілдерін үйренеді. Сондай-ақ, әдеби кітаптарды оқыған кезде оқушылардың ойлау қабілеті дамиды, себебі әдеби шығармалар түрлі көзқарастар мен ойлар арқылы сөздік қорды байытуға мүмкіндік береді[2,16].

Сөздік қоры бай балалар оқу барысында күрделі мәтіндер мен ақпараттарды жақсы түсінеді. Олар сөздерді дұрыс талдай отырып, мәтіннің мазмұнын түсініп, әртүрлі жағдайларда оны қолдануға қабілетті болады. Бұл, өз кезегінде, функционалдық сауаттылықтың дамуына ықпал етеді, себебі оқушылар тек теориялық білімді ғана емес, оны өмірде қолдануды да үйренеді. Сөздік қоры дамыған оқушылар шығармашылық тұрғыдан ойлай отырып, жаңа идеялар мен шешімдер табуға қабілетті болады. Олар мәтіндерді талдап, өз пікірін дәлелдеп, сыни тұрғыдан ойлау дағдыларын меңгереді. Бұл дағдылар функционалдық сауаттылықтың маңызды бөліктері болып табылады. Сөздік қорды дамыту оқушылардың қарым-қатынас жасау қабілетін арттырады. Оқушылар өз пікірлерін еркін және дәл жеткізе алады, бұл олардың өз ойын қорғай алатынын және басқа адамдармен тиімді қарым-қатынас жасай алатынын көрсетеді. Қарым-қатынас жасау дағдысы функционалдық сауаттылықтың негізгі құрамдас бөліктерінің бірі болып табылады[3,45].

Сөздік қорды дамыту — бастауыш сыныпта оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастырудың маңызды аспектісі. Оқушылардың сөздік қоры неғұрлым бай болса, олар ақпаратты тиімді түрде түсініп, өңдей алады, өз ойларын дәл әрі түсінікті жеткізе алады. Бұл, өз кезегінде, олардың өмірде шешім қабылдауда, күрделі мәселелерді шешуде және шығармашылық тұрғыдан ойлауда дағдыларын арттырады. Сөздік қорды дамыту үшін түрлі әдістер мен тәсілдерді қолдану оқушылардың білімін толықтыруға және функционалдық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік береді.

Сөздік қорды дамыту — бастауыш сыныпта оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастырудың маңызды аспектісі. Оқушылардың сөздік қоры неғұрлым бай болса, олар ақпаратты тиімді түрде түсініп, өңдей алады, өз ойларын дәл әрі түсінікті жеткізе алады. Бұл, өз кезегінде, олардың өмірде шешім қабылдауда, күрделі мәселелерді шешуде және шығармашылық тұрғыдан ойлауда дағдыларын арттырады. Сөздік қорды дамыту үшін түрлі әдістер мен тәсілдерді қолдану оқушылардың білімін толықтыруға және функционалдық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік береді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Ахметова, З. А. «Бастауыш сыныпта тіл дамыту әдістемесі». Алматы: «Атамұра» баспасы. 2018.
2. Құсайынова, Н. М. «Оқу мен жазу арқылы сөздік қорды дамыту». Қазақстан педагогикалық журналы, 6(3), 45-50. 2019
3. Сарыбекова, Ш. «Сөздік қорды дамыту және оны функционалдық сауаттылықпен байланыстыру». Білім берудегі инновациялар, 2(12), 12-18. 2020.

МАТЕМАТИКА САБАҚТАРЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ЛОГИКАЛЫҚ ОЙЛАУЫН ДАМУЫТУ ӘДІСТЕРІ

Насильбекова Жанар Ермековна
бастауыш сынып мұғалімі

Абай облысы білім басқармасы

Аягөз аудандық білім бөлімінің

«№ 9 Аягөз қалалық аралас бастауыш мектебі» КММ

Логикалық ойлау – бұл адамның түрлі жағдайларды талдап, олардан дұрыс қорытынды жасау қабілеті. Математика пәні оқушылардың логикалық ойлауын дамытуда маңызды рөл атқарады. Бастауыш сыныптарда математика сабағында оқушыларды логикалық ойлауға үйрету, олардың аналитикалық қабілеттерін дамыту үшін әртүрлі әдіс-тәсілдер қолданылады. Проблемалық оқыту әдісі – оқушылардың танымдық белсенділігін арттыруға мүмкіндік береді. Бұл әдіс оқушыларға дайын жауапты

бермей, оларға есептің шешімін өз беттерімен табуға мүмкіндік жасайды. Математика сабағында проблемалық жағдайлар құру оқушыларды мәселені тереңірек түсінуге және шығармашылықпен шешім іздеуге үйретеді. Мысалы, оқушыларға нақты өмір жағдайларына сәйкес есептер беру, оларды түрлі тәсілдермен шешу, оқушылардың логикалық ойлау қабілетін дамытады. Оқушылардың логикалық ойлауын дамыту үшін сұрақ-жауап әдісін қолдану тиімді. Мұндай сұрақтар оқушыларды ойлануға және шешім қабылдауға мәжбүрлейді. Сұрақтар көбінесе есептің шешіміне бағытталады. Мысалы, «Неге бұл әдіс дұрыс?» немесе «Бұл есепті басқа қалай шешуге болады?» деген сұрақтар арқылы оқушылар өз ойларын жеткізеді және мәселенің шешімін логикалық тұрғыдан түсіндіреді. Логикалық ойындар – оқушылардың зейінін, ойлау қабілетін дамытатын әдістердің бірі. Ойындар оқушыларды қызықтырады және оларды ойлау процесіне тартуға мүмкіндік береді. Математикалық ойындар арқылы оқушылар бір уақытта көңілді әрі тиімді түрде логикалық тапсырмаларды шешуге дағдыланады. Мысалы, sudoku, кроссвордтар, әртүрлі логикалық жұмбақтар мен тапсырмалар оқушылардың аналитикалық ойлау қабілетін дамытуға көмектеседі[1,23]

Топтық жұмыс оқушыларды бір-бірімен пікір алмасуға, әртүрлі көзқарастарды тыңдауға және бірлесіп шешім қабылдауға ынталандырады. Бұл әдіс оқушылардың коммуникациялық дағдыларын ғана емес, сонымен қатар олардың логикалық ойлауын да дамытады. Оқушылар әртүрлі тәсілдермен есептерді шешкенде, өзара тәжірибе алмасып, мәселені тереңірек түсіну мүмкіндігіне ие болады. Оқушыларға есептерді шешуде диаграммалар мен математикалық модельдерді қолдану олардың логикалық ойлауын дамытуға ықпал етеді. Мысалы, геометриялық фигураларды модельдеу, графиктер мен диаграммалар салу арқылы оқушылар мәселені жүйелі түрде шешуге үйренеді. Бұл әдіс оқушыларға ақпаратты салыстыру, топтастыру, категориялау дағдыларын қалыптастыруға көмектеседі[2,25]. Математика сабағында оқушыларды нақты өмірмен байланыстыратын тапсырмалар қолдану, оларды логикалық тұрғыдан ойлауға үйретеді. Мұндай тапсырмалар оқушыларға математика пәнінің маңыздылығын түсінуге

және өмірде қолдануға мүмкіндік береді. Мысалы, қаржы есептері, уақытты есептеу немесе өлшеулер сияқты нақты өмір жағдайларына байланысты тапсырмалар арқылы оқушылардың логикалық ойлауын дамытуға болады. Бастауыш сыныптарда математика сабақтарында оқушылардың логикалық ойлауын дамыту үшін әртүрлі әдіс-тәсілдерді қолдану қажет. Бұл әдістер оқушылардың шығармашылық қабілеттерін ашуға, олардың аналитикалық ойлауын дамытуға, шешім қабылдау дағдыларын жетілдіруге мүмкіндік береді[3,23].

Математика пәні оқушыларды тек теориялық біліммен қамтамасыз етпей, олардың өмірлік дағдыларын қалыптастыруға бағытталған пән болып табылады. Логикалық ойлау қабілетін дамыту – бұл оқушылардың болашақта тек математикадан ғана емес, басқа да пәндерден жоғары нәтижелерге жетуіне ықпал етеді. Бастауыш сынып — оқушының білім алу жолындағы ең маңызды кезеңдердің бірі. Осы кезеңде математика пәні оқушының логикалық ойлау қабілетін дамытып, сандық түсініктерді қалыптастыруда ерекше рөл атқарады. Математика — бұл тек сандар мен формулалар туралы емес, сонымен қатар оқушылардың ой-өрісін кеңейтіп, өзара байланыс орнатуға үйрететін пән. Бастауыш сыныпта математика пәнінің басты мақсаты — оқушыларға есептерді шешу тәсілдерін үйрету, әрі олардың абстрактылы ойлау қабілетін дамыту. Сонымен қатар, балаларға қарапайым математикалық ұғымдар мен заңдылықтарды түсіндіре отырып, өмірлік қажетті дағдыларды қалыптастыру көзделеді[4.25].

Бастауыш сыныптарда математика сабағында оқушылардың қызығушылығын арттыру үшін әр түрлі әдіс-тәсілдер қолданылуы тиіс. Олардың ішінде ойын әдісі, яғни математикалық ойындар оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырып, үйренгенін тереңірек меңгеруге көмектеседі. Мысалы, «Сандық жұмбақтар», «Таңдаулы сандар ойыны» сияқты ойындар балалардың шығармашылық қабілетін дамытуға ықпал етеді. Оқулықтағы суреттер, сызбалар мен диаграммалар оқушылардың назарын аударады, материалды түсінуге көмектеседі. Геометриялық фигуралар мен сандарды қолдану оқушылардың көзбен көру арқылы білім алуларын жеңілдетеді. «Сұрақ-жауап» әдісі. Бұл әдіс арқылы мұғалім оқушылардың тақырыпқа деген қызығушылығын оятып, сабақтың әрбір кезеңінде оқушылардың ой-пікірін тыңдап, нақты жауаптар алуына мүмкіндік береді. Бастауыш сыныпта математика пәні оқушылардың өмірінде маңызды рөл атқарады. Бұл пән оқушының ақыл-ойын дамытып, өмірде кездесетін түрлі жағдайларда қолдануға қажетті дағдыларды қалыптастырады. Математика сабағын тиімді әрі қызықты етіп өткізу үшін әр түрлі әдіс-тәсілдерді қолдану маңызды. Осылайша, оқушылардың пәнге деген қызығушылығы артып, олар жақсы нәтижелерге қол жеткізе алады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Айтмұхамбетов, М. Математика оқыту әдістемесі. Алматы: «Мектеп» баспасы. 2010.
2. Сейітқасымов, Н. Бастауыш сыныптарда математика пәнін оқытудың тиімді әдістері. Астана: «Фолиант» баспасы. 2017.
3. Иманов, М. Бастауыш сынып оқушыларының логикалық ойлауын дамыту. Тараз: ТарМУ баспасы. 2014.
4. Жанпейісов, А. Педагогикалық инновациялар: әдістемелік нұсқаулар. Алматы: «Қазақ университеті» баспасы. 2011.

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ИННОВАЦИЯЛЫҚ БАҒЫТТА ДАМУ

Бабаева Зәуре Мұратқажықызы
бастауыш сынып мұғалімі
Абай облысының білім басқармасы
Үржар ауданының білім бөлімінің

«Абылай хан атындағы орта мектеп-бақшасы» КММ

Бүгінгі қоғамдағы білім беру жүйесі жаңа талаптар мен өзгерістерге бейімделіп, мектептерде оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту маңызды міндеттердің бірі болып отыр. Бұл мәселе, әсіресе, бастауыш сынып оқушылары үшін өзекті, себебі олар білім негізін қалайды. Функционалдық сауаттылық дегеніміз — адамның күнделікті өмірде, кәсіби және әлеуметтік ортада ақпаратты тиімді пайдалана білу қабілеті. Бұл сауаттылыққа тек оқулықпен жұмыс істеу емес, өмірлік дағдыларды меңгеру, ақпаратты дұрыс түсіну және қолдану да жатады. Бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту білім беру процесінде инновациялық әдіс-тәсілдерді қолдануды қажет етеді. Функционалдық сауаттылық - бұл баланың өз білімін, дағдыларын және қабілеттерін күнделікті өмірде пайдалану дағдысы. Ол бірнеше аспектілерден тұрады, оның ішінде оқу, жазу, математикалық есептерді шешу, ақпаратты талдай білу және түрлі жағдайларға жауап беру жатады. Бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын арттыру — олардың өмірге дайындығын, әлеуметтік ортаға бейімделуін қамтамасыз етеді. Қазіргі кезде білім беру саласында инновациялық әдістер мен технологиялардың қолданылуы оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруда маңызды рөл атқарады. Оларға мәселен, мыналар жатады:

- Жоба негізінде оқыту. Бұл әдіс оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға мүмкіндік береді. Оқушылар жоба жұмыстарын орындау барысында түрлі ақпарат көздерін пайдаланып, өз идеяларын іске асыру арқылы өздерінің функционалдық сауаттылықтарын арттырады.

- Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар. Оқытудың заманауи құралдары — электронды оқулықтар, интерактивті тақталар, оқу веб-сайттары — оқушылардың білім алуын тиімді әрі қызықты етеді. Олар ақпаратты тез әрі оңай қабылдауға мүмкіндік береді.

- Математикалық және тілдік сауаттылықты дамыту. Математика және тілдік сауаттылықты дамыту үшін логикалық тапсырмалар, ойындар мен ребустарды пайдалану оқушылардың аналитикалық ойлау қабілеттерін жетілдіреді[1,23].

- Кейстер арқылы оқыту. Оқушыларға нақты өмірден алынған жағдайларды шешуге арналған тапсырмаларды беру олардың шешім қабылдау дағдыларын жетілдіреді. Бұл әдіс проблемаларды шешуге қажетті қабілеттерді дамытуға көмектеседі[2,15].

Бастауыш сынып мұғалімі оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуда басты тұлға болып табылады. Мұғалімдер оқушыларға ақпаратты дұрыс қабылдау және қолдану дағдыларын қалыптастыруда инновациялық әдістер мен жаңа технологияларды пайдалану арқылы білім беру сапасын арттыруға бағытталған. Мұғалімнің жеке тұлға ретінде әртүрлі әдіс-тәсілдер мен жаңашылдықтарды өз тәжірибесіне енгізуі оқушылардың шығармашылық қабілеттерінің дамуына әсер етеді. Функционалдық сауаттылықты дамыту барысында бірқатар қиындықтар туындауы мүмкін. Мысалы, оқушылардың түрлі деңгейде болуы, ақпаратты дұрыс қабылдай алмауы, жаңа әдістер мен технологияларға үйренбеуі. Бұл қиындықтарды жеңу үшін мұғалімдер сабақтарды қызықты әрі тиімді етіп құрастырып, әртүрлі әдістер мен құралдарды үйлестіре отырып қолдануы керек.

Мұғалімдердің инновациялық әдістер мен жаңа технологияларды пайдалану арқылы оқушылардың білім сапасын арттыруы, олардың шығармашылық және сыни ойлау қабілеттерін дамытуға ықпал етеді. Сонымен қатар, қазіргі заманда білім беру үрдісінде ақпараттық технологиялардың ролі өте маңызды. Бұл технологиялар оқушылардың білімді жеңіл және тиімді меңгеруіне мүмкіндік береді. Мұғалімдер сабақтарды тек теориямен ғана емес, практикалық тапсырмалар мен жобалар арқылы да жүргізуі керек, бұл оқушылардың алған білімін күнделікті өмірде қолдануына септігін тигізеді. Әсіресе, сабақ барысында оқушылардың қызығушылықтары мен қажеттіліктерін ескеру маңызды. Олар үшін сабақтарды қызықты, интерактивті етіп әрі білімді тереңдетуге мүмкіндік беретін құралдар мен әдістерді таңдау қажет.

Функционалдық сауаттылықты дамытуда, әсіресе ақпаратты өңдеуде және оны өмірде қолдануда оқушылардың деңгейі мен қабылдау қабілеттері әртүрлі болуы мүмкін. Мұндай жағдайда мұғалім әрбір оқушының жеке қажеттіліктерін ескере отырып, сабақты ұйымдастыруы мүмкін. Жеке жұмыс, топтық тапсырмалар, талқылаулар мен пікірталастар оқушылардың белсенділігін арттырып, олардың өз ойларын еркін жеткізе білуіне көмектеседі. Бұл тұрғыда мұғалімдер оқушылардың қиындықтарын анықтап, оларға жеке көмек көрсетуі, олардың білім алу процесін бақылап, оңтайлы кері байланыс беруі керек. Тек осындай әдістер арқылы ғана мұғалімдер өздерінің оқу-тәрбие процесінде үлкен жетістіктерге жете алады[3,7].

Бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту – бұл олардың мектепке дейінгі және мектеп өмірінде, сондай-ақ болашақта қоғамда тиімді болуына мүмкіндік беретін маңызды процесс[4].

Инновациялық әдіс-тәсілдер мен ақпараттық технологияларды қолдану білім беру сапасын арттырып, оқушылардың логикалық ойлауын, шығармашылық қабілеттерін және өмірлік дағдыларын дамытуға ықпал етеді. Мұғалімдер бұл үдерісте басты рөл атқарады, сондықтан олардың педагогикалық шеберліктері мен жаңашылдықты игеруі маңызды.

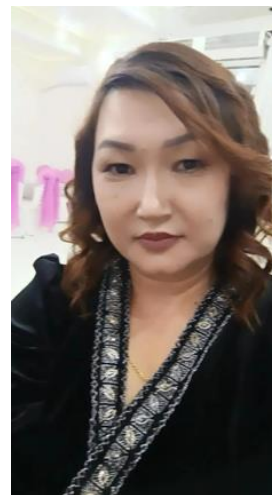

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Ермекова, Қ.. Бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту. Алматы: Жібек Жолы. 2018.
2. Ахметова, Н. А., & Саттарова, Ш. К. Инновациялық білім беру әдістері. Астана: Кітап. 2021
3. Назарбаева, Д. Жаңа ақпараттық технологияларды қолдану арқылы оқушылардың білімін арттыру. Тараз: Алатау. 2019
4. Баймұханова, С. Қ. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттырудағы әдіс-тәсілдер. Қарағанды: Ғылым. 2020).

ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҒЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ТІЛДІ МЕҢГЕРУ ДАҒДЫЛАРЫН ЖАҢАША БАҒЫТТА ДАМУ

Алмабекова Жадра Абиловна
қазақ тілі мен әдебиет мұғалімі
№ 126 мамандандырылған лицей
Алматы қаласы, Әуезов ауданы

Қазіргі таңда әлемдік білім беру кеңістігі қарқынды даму үстінде. Қазақстанның білім беру жүйесі де заман талабына сай жаңашылдықты талап етуде. Ел Президентінің «Сапалы білім – еліміздің тұрақты дамуының басты негізі» деген сөзі бүгінгі мектеп мұғалімдері мен әдіскерлерінің алдына үлкен міндет жүктейді. Әсіресе, мемлекеттік тілді оқыту мен үйретуде жаңаша көзқарас қалыптастыру – маңызды мәселелердің бірі. Оқушылардың тілдік құзыреттілігін дамыту – тек грамматикалық білім берумен шектелмейді, сонымен қатар, функционалдық сауаттылықты арттыруға бағытталуы қажет. Қазақ тілі сабағында оқушының тілді меңгеру дағдыларын жаңаша бағытта дамыту – олардың тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым дағдыларын кешенді түрде қалыптастыруды талап етеді. Білім беру мазмұнының жаңаруына байланысты оқыту әдістері де жаңарып, дәстүрлі тәсілдерден гөрі оқушының белсенділігін арттыруға, өздігінен білім алуға және алған білімін өмірде қолдануға бағытталған әдістер алдыңғы орынға шықты. Мысалы, саралап оқыту – бұл әрбір оқушының жеке қабілетін, білім деңгейін, қызығушылығын және оқу қарқынын ескере отырып, оларға арнайы тапсырмалар мен оқыту әдістерін ұсыну үдерісі. Мұндай тәсіл арқылы мұғалім әр оқушыға жеке көңіл бөлуге мүмкіндік алады. Бұл оқушылардың өз әлеуетін толық ашуына, өзіне сенімді болуына және оқу үрдісіне қызығушылығының артуына ықпал етеді. Саралап оқыту барысында бір сыныптағы оқушылар бір тақырыпты меңгерсе де, оны игеру жолдары мен тапсырмалары түрлі деңгейде беріледі. Бұл – білім беру сапасын арттырудың тиімді жолдарының бірі.

Қазіргі таңда білім беру жүйесінде оқушының жеке тұлғасын жан-жақты дамыту бірінші кезекке қойылып отыр. Бұл бағытта оқытудың түрлі белсенді әдістері қолданылуда, соның ішінде жобалық жұмыс – шығармашылық қабілетті, зерттеушілік дағдыны, тілдік құзыреттілікті дамытудың тиімді құралы. Әсіресе, қазақ тілі сабағында жобалық жұмысты ұйымдастыру оқушыны ойлануға, ізденуге, пікірін еркін жеткізуге баулиды. Ұлы ұстаз Ахмет Байтұрсынұлы: «Мектептің жаны – мұғалім. Мұғалім қандай болса, мектебі һәм сондай болмақшы» – деген болатын[1,23].

Сол сияқты, мұғалімнің оқыту әдісі де оқушыға тікелей әсер етеді. Егер ұстаз сабақты тек жаттау мен ережеге сүйеніп емес, зерттеу мен шығармашылыққа негіздесе, оқушы тіл үйренуді қызығушылықпен қабылдайды. Жобалық жұмыс – соның нақты дәлелі. Нақты мысал ретінде қазақ тілі сабағында 9-сынып оқушылары арасында «Қазақтың ұлттық тағамдары» тақырыбында жобалық жұмыс жүргізілгенін айтуға болады. Оқушылар әртүрлі дереккөздерден ақпарат жинап, әжелерінен сұхбат алып, тіпті кейбірі ұлттық тағам дайындап, оны сыныптастары алдында таныстырды. Бір оқушы «Құрттың пайдасы» тақырыбында ғылыми-зерттеу жүргізіп, құрттың құрамындағы дәрумендерді сипаттап, денсаулыққа пайдалы екенін дәлелдеп берді. Мұндай жұмыс оқушының тек тілдік білімін ғана емес, зерттеу, ақпаратты жүйелеу, жұрт алдында сөйлеу қабілетін де дамытты. Жобалық жұмыстың тағы бір артықшылығы – оқушы өз жұмысының авторы болады. Бұл олардың өзіне деген сенімін арттырады. Бір оқушы «Қазақша күрес – ұлттық мақтанышымыз»

тақырыбын зерттеп, жергілікті балуанмен сұхбат құрып, оны бейнеролик ретінде дайындап, сынып алдында сәтті қорғап шықты. Мұндай мысалдар – жобалық жұмыстың практикалық пайдасын көрсететін нақты дәлелдер. Абай Құнанбайұлы: «Ақыл, қайрат, жүректі бірдей ұста, сонда толық боласың елден бөлек» – деген. Жобалық жұмыс арқылы осы үш қасиет те ұштасады: ақыл – ақпаратты талдауда, қайрат – іздену мен еңбекте, жүрек – шығармашылық пен шабытта көрініс табады[2,36].

Қазақ тілі сабағындағы жобалық жұмыс – оқушының танымдық белсенділігін арттырып қана қоймай, оны өз бетімен ойлауға, нақты дәлелмен сөйлеуге, шығармашылық тұрғыдан дамуға жетелейді. Мұндай тапсырмаларды жүйелі түрде қолдану – болашақта өз пікірін ашық білдіре алатын, тілге құрметпен қарайтын, білімді азамат қалыптастырудың берік іргетасы болмақ[3,5].

Блум таксономиясы 1956 жылы Бенджамин Блум және оның әріптестері жасаған білімді жіктеу жүйесі болып табылады. Бұл жүйе оқушылардың танымдық дағдыларын алты негізгі деңгейге бөледі. Қазақ тілі сабағында Блум таксономиясын қолдану оқушылардың танымдық қабілеттерін дамытуда маңызды рөл атқарады. Әр деңгейде оқушылар өз білімін тереңдетіп, шығармашылық ойлауды дамыта алады. Мысалы, сабақ барысында әртүрлі тапсырмалар мен сұрақтар қою арқылы олардың ойлау қабілетін түрлі деңгейлерде дамытуға болады. Білу деңгейі: Бұл деңгейде оқушылар жаңа сөздер мен тілдік терминдерді үйренеді. Мұғалім оқушыларға қазақ тіліндегі сөздердің мағынасын сұрауы мүмкін. Мысалы, «Қазақ тіліндегі «жазу» деген сөздің мағынасын айтып беріңдер». Түсіну деңгейі: Оқушылардың алған білімдерін түсінуін қамтамасыз ету керек. Мұғалім мәтіндермен жұмыс жасай отырып, оқушылардан мәтіннің мазмұнын түсінуді сұрайды. Мысалы, «Бұл мәтінде автор қандай ойды білдіріп тұр?» немесе «Мәтіндегі негізгі идея қандай?» деген сұрақтар қоюға болады[4].

Қолдану деңгейі: Оқушылар қазақ тілі бойынша алған білімдерін практикалық тұрғыда қолдана алады. Мысалы, олар жазбаша немесе ауызша сөйлеуде үйренген сөздер мен ережелерді қолданып, сөйлемдер құрастырады немесе қысқа әңгімелер жазады. Талдау деңгейі: Бұл деңгейде оқушылар мәтіннің құрылымын, элементтерін және олардың арасындағы байланыстарды талдайды. Жинақтау деңгейі: Бұл деңгейде оқушылар өз ойларын жинақтап, жаңа идеялар мен тұжырымдарды қалыптастырады. Оларға сұрақ қою арқылы шығармашылық ойлауды дамытуға болады: «Қазақ тілінде жаңа сөздер ойлап табыңдар» немесе «Сіздің өміріңіздегі ең маңызды оқиғаларды суреттеңіздер». Қазақ тілі сабағында Блум таксономиясын қолдану оқушылардың тілдік дағдыларын дамытып қана қоймай, олардың танымдық қабілеттерін де арттырады. Әрбір деңгей бойынша жұмыс жасау оқушылардың ойлау қабілетін біртіндеп жоғары деңгейге көтеруге мүмкіндік береді. Мұғалімдер Блум таксономиясын тиімді пайдалану арқылы сабақтарын қызықты әрі нәтижелі ете алады, сондай-ақ оқушылардың білім сапасын жақсартуға үлес қосады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Байтұрсынұлы, А. Тіл тағылымы. Алматы: Атамұра, 1991.
2. Құнанбайұлы, А. Өлеңдер мен поэмалар. Алматы: Жазушы, 2004.
3. Сарыбаев, Т. Қазақ тілінің грамматикасы. Алматы: Ғылым, 2005.
4. Оразалиева, Г. Қазақ тілін оқыту әдістемесі. Алматы: Мектеп, 2007.

ВОЛЕЙБОЛ СПОРТТЫҚ ОЙЫНЫНЫҢ ОҚУШЫЛАР ҮШІН МАҢЫЗЫ

Рыспаев Ернат Кунанбаевич
дене шынықтыру пәнінің мұғалімі

Абай облысы білім басқармасы
Курчатов қаласы білім бөлімінің
«№4 жалпы білім беретін орта мектебі»

Спорттық ойындар балалар мен жасөспірімдер үшін денсаулығын сақтаумен қатар, рухани және физикалық тұрғыдан дамуы бағытында маңызды рөл атқарады. Әсіресе, волейбол сияқты топтық ойындар оқушылардың әлеуметтік дағдыларын дамытуға, командалық жұмысқа, тәртіпке, жауапкершілікке үйретеді. Сонымен қатар, волейбол физикалық дамуды қамтамасыз етіп, баланың психологиялық жағдайын қалыпқа келтіруге де әсер етеді. Волейбол ойыны дененің барлық топтарын қамтитын физикалық белсенділікті талап етеді. Ол қол-аяқтың қозғалыс координациясын, қарқынды жаттығу мен икемділікті дамытуға ықпал етеді. Волейбол ойнау кезінде жүрек-қантамыр жүйесі белсенді жұмыс істейді, бұл қан айналымын жақсартып, төзімділікті арттырады. Сонымен қатар, бұл ойын шапшаңдық пен күшті үйлестіріп, бұлшық еттердің төзімділігін арттырады. Волейбол – командалық ойын. Ойыншының жетістігі көбінесе команда мүшелерінің бірлескен әрекетіне байланысты. Оқушылар волейбол ойнау арқылы бір-біріне көмектесуді, өзара сыйластықты және ынтымақтастықты үйренеді. Ойын кезінде әрбір қатысушының өз рөлі бар, бұл өзара жауапкершілік пен тәртіпті қалыптастырады. Сонымен қатар, волейбол ойыншылары бір-бірінің күшті және әлсіз тұстарын түсініп, сол арқылы команданың тиімділігін арттырады. Бұл

оқушылардың қарым-қатынас дағдыларын дамытады және ұжымдық рухты нығайтады. Волейбол сияқты ойындар психологиялық тұрғыдан да маңызды. Әсіресе, жасөспірімдер үшін бұл ойын өз-өзіне деген сенімділікті арттырады, эмоциялық тұрақтылықты қалыптастырады. Ойын барысында жеңістер мен жеңілістер оқушылардың психикасына әсер етіп, оларды жеңіске жетуге деген талпыныс пен шыдамдылыққа үйретеді. Сонымен қатар, мұндай командалық спорт түрлері адамдардың стресс пен мазасыздықты жеңуіне көмектеседі. Волейбол – бұл достарды, сыныптастарды және команда мүшелерін жақындататын ойын. Оқушылар осы спорт түрін ойнау арқылы қарым-қатынасын нығайтып, өзара сенімділік пен қолдауды дамытады. Тұрақты командалық жаттығулар мен ойындар кезінде бір-бірін қолдау, мейірімділік, достық қарым-қатынас орнайды. Бұл, өз кезегінде, әлеуметтік дағдыларды және әлеуметтік тұрақтылықты қалыптастырады. Командалық

жұмыс барлық жерде маңызды. Мысалы, Нельсон Мандела: «Бір адам ешқашан ештеңеге жетпейді, ал бірге жұмыс істегенде бәріне қол жеткізуге болады» деген болатын. Егер біреу дұрыс әрекет жасамаса, команда жеңіске жете алмайды. Осы себептен, волейбол өзара сыйластық, жауапкершілік, көмек көрсету сияқты қасиеттерді тәрбиелейді.

Мысал келтіретін болсақ, әлемнің үздік волейбол командаларының бірі – Бразилия ұлттық құрамасы. Бразилия волейболының негізгі жетістігі – олардың командалық рухы мен өзара үйлесімділігі. Бұл командада әрбір ойыншы жеке дара мықты болса да, олардың жетістіктері көбінесе бірге жұмыс жасаудың нәтижесі. Бұл да волейболдың командалық ынтымақтастықты қажет ететін маңызды аспектілерінің бірі. Волейбол ойнау кезінде физикалық белсенділік жоғары деңгейде болуы керек. Бұл ойын жүрек-қантамыр жүйесін күшейтіп, бұлшық еттердің нығаюына

ықпал етеді. Джон Фицджеральд Кеннеди: «Денсаулық – бұл тек физикалық күш емес, ол адамның барлық болмысы» деп айтқан болатын. Волейбол – дене шынықтыру мен психологиялық үйлесімділікті жетілдіруге бағытталған ойын. Ол денсаулыққа пайдалы болумен қатар, ақыл-ойды да дамытады. Мысалы, тұрақты волейбол жаттығуларымен айналысатын оқушылардың дене бітімі жақсарып, иммунитеттері күшейеді. Сонымен қатар, олар физикалық шаршауды жеңіп, зейін мен концентрацияны арттырады. Бұл ойын әртүрлі бұлшықет топтарын дамытатындықтан, ол жалпы дене шынықтыруды жақсартуға көмектеседі. Волейбол тек физикалық тұрғыдан ғана емес, психологиялық тұрғыдан да пайдалы. Ойынның қарқынды жағдайлары мен эмоциялық сәттері адамның психикасына әсер етіп, стресстен арылтуға көмектеседі. Психолог Карл Юнг: «Спорт – бұл адамның психологиялық тұрғыдан өзін-өзі тануға және дамуға мүмкіндік беретін бірден-бір тәсіл» деген. Волейболда ойнау адамның эмоциялық жағдайын жақсартып, мазасыздықты жеңуге көмектеседі. Ойын кезінде команда мүшелері бір-біріне қолдау көрсетеді, бұл жағдай оқушылардың өз-өзіне сенімділігін арттырады. Кез келген спорт түрінде жеңіске жету үшін тұрақтылық пен сабырлылық қажет, ал волейболда бұл қасиеттер айқын көрінеді. Осы ойын арқылы оқушылар өз эмоцияларымен жұмыс істеп, стрессті басқаруды үйренеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Аманжолов, Қ. Спорттың әлеуметтік және психологиялық аспектілері. Алматы: «Ғылым» баспасы, 2010.
2. Сүлейменов, М. Спорт және денсаулық: Жасөспірімдер үшін тиімді әдістер. Астана: «Денсаулық» баспасы, 2014.
3. Әбілқасымова, Г. Оқушылардың спортқа деген қызығушылығын арттыру әдістері. «Жас ғалым» журналы, 2, 45-50 беттер, 2016.
4. Серікбаев, С. Волейбол ойынының физикалық даму мен психологиялық әсері. Алматы: «Білім» баспасы, 2012.

ЗАГАДКА – РАЗМИНКА ДЛЯ УМА. ГЛАГОЛ КАК ЧАСТЬ РЕЧИ

КРАТКОСРОЧНОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ УРОКА № 93

РУССКИЙ ЯЗЫК

Раздел:	Традиции и фольклор			
Ф.И.О. педагога	Досалинова Гүлжан Ермековна			
Дата:	27.02.2025			
Организация образования	Коммунальное государственное учреждение «Средняя общеобразовательная школа №12» отдела образования города Семей управления образования области Абай			
Класс: 2 «Б»	Количество присутствующих: 23 Количество отсутствующих:			
Тема урока:	Загадка –разминка для ума. Глагол как часть речи.			
Цели обучения в соответствии с учебной программой	2.1.4.1 участвовать в диалоге, высказывая свое мнение и выслушивая мнения других; 2.2.5.1 находить информацию по двум источникам (словари, справочники, детские энциклопедии, детские познавательные журналы) на определенную тему; 2.3.8.1 различать имена существительные, прилагательные, глаголы, предлоги; определять их роль в предложении.			
Цели урока	Все учащиеся смогут участвовать в диалоге, высказывать мнение Большинство учащихся будут уметь различать глаголы Некоторые учащиеся смогут находить информацию из различных источников.			
Этап урока/ Время	Действия педагога	Действия ученика	Оценивание	Ресурсы
Начало урока 2 мин	Создание положительного эмоционального настроения Учитель: - Ребята, с 7 по 14 февраля текущего года в Китае прошли 9 зимние Азиатские игры, в которых приняли участие спортсмены из 9 стран. Наша страна в медальном зачете заняла 4 место, завоевав 4 золотых, 9 серебряных и 7 бронзовых медалей. И сегодня я предлагаю вам провести такие игры на нашем уроке. — Добро пожаловать на Азиатские игры – 2025! Сегодня вы – не просто ученики, а настоящие спортсмены, готовые	Слушает учителя	готовность к уроку, посадка за партой	Презентация слайд 1

2 мин	побеждать! Но наши соревнования необычные – вы будете соревноваться в знаниях по русскому языку. — Какое главное качество нужно спортсмену, чтобы добиться успеха? — А нам сегодня понадобятся внимательность, быстрота мышления и дружба! — У каждого соревнования есть девиз. Девизом нашего урока будут слова <i>«Вперёд к знаниям, как спортсмены к победе!»</i> Открытие «игр» — У каждого из вас есть шанс стать чемпионом знаний! Готовы? Тогда начинаем! Каллиграфическая минутка. Загадка: <i>В таких башмаках неудобно ходить, Но очень удобно по льду в них скользить.</i> КОНЫКИ - Назовите действия, которые совершают коньки – скользят, едут, царапают, висят, лежат и т.д. Актуализация знаний. Целеполагание. Сегодня мы будем говорить о словах действиях. Тема урока – Глагол как часть речи. - Поставьте цель урока.	Отвечает на вопрос Отгадывает загадку. Записывает отгадку. отвечает на вопрос формулирует тему урока ставит цели	Словесная похвала словесная похвала	Лозунг слайд 2 рабочая тетрадь
Середина урока 3 мин 1 мин 5 мин	Работа над темой урока. Задание: «Спортивный комментатор». — Вы спортивные комментаторы на Азиатских играх! Ваша задача – описать, что делают спортсмены во время соревнований. Учитель показывает картинки. — Что делает спортсмен на картинке? (Дети отвечают: бежит, плавёт, прыгает, борется...) — Все эти слова обозначают действие. Такие слова называют глаголами! Вывод: Глагол отвечает на вопросы «Что делать?», «Что делает?» (например: бежать, плыть, бороться). - Давайте прочитаем правило на с.58 (К) Разминка «Спортивный старт». (работа в группе) Задание: Прочитайте слова и выберите только те, которые обозначают действие	Рассматривает картинки, называет действия спортсменов Делает вывод Читает правило записывает слова в	комментарии учителя Комментарий учителя Коллективная проверка	презентация слайды Бегун на старте, пловец в бассейне, фигурист на льду, борцы на ковре. учебник стр.58

5 мин	(глаголы). Запишите их в тетрадь, подчеркните двумя чертами. <i>Мяч, бежать, тренер, прыгать, быстрый, кататься, лыжи, бороться, стадион, плавать.</i> (II) «Парное фигурное катание». Работа в паре. - Соедини глаголы с подходящими к ним существительными. Глаголы: играть, метать, кататься, забивать, плыть, стрелять. Существительные: шайба, санки, мишень, мяч, копье, лодка. Физминутка.	тетрадь, подчеркивает двумя чертами (II) выполняет задание письменно	Взаимооценивание (в паре)	Карточка Рабочая тетрадь таймер
3 мин	ФО (II) Задание «Одиночное фигурное катание» Задание: Вставь пропущенные глаголы в текст.	(II) выполняет задание самостоятельно	ФО от 1 до 10	Карточка
7 мин	<i>Спортсмены ____ на старт. Они ____ высоко и ____ к финишу. Победитель радостно и ____ флаг своей страны.</i> <i>Слова для справок: поднял, вышл, прыгали, бежали, улыбался.</i> Подведение итогов. - Вспомните, какое слово писали на минутке чистописания? (коньки) - Назовите вид спорта, к которому они относятся. (фигурное катание) В заключение урока я хочу вам показать выступление нашего фигуриста Михаила Шайдорова, который завоевал золотую медаль на зимних Азиатских играх по фигурному катанию.	Отвечает на вопросы		
2 мин	Видеоролик. Домашнее задание. стр. 58 выучить правило, стр. 60 упр.7	Смотрит видеоролик Записывает домашнее задание	Словесная похвала	Видео
6 мин			Комментарии учителя	
Конец урока 3 мин	Итог урока. Игра «Доскажи словечко» <i>Глагол – часть речи, которая обозначает ... предмета и отвечает на вопросы ...</i> Рефлексия «Символы» Золотой символ – «Я отлично понял тему, могу объяснить другим!» Серебряный символ – «Я хорошо понял, но мне нужно немного потренироваться.» Бронзовый символ – «Мне пока трудно, но я постараюсь!»	дополняет предложение выбирает символ и записывает свое имя		6 Символы, карточки с именами детей

АБАЙДЫҢ ҚАРА СӨЗДЕРІ.

ТОҒЫЗЫНШЫ СӨЗ

Осы мен өзім - қазақпын. Қазақты жақсы көрем бе, жек көрем бе? Егер жақсы көрсем, қылықтарын қостасам керек еді. Уә әрнешік бойларынан адам жақсы көрерлік, көңілге тиянақ қыларлық бір нәрсе тапсам керек еді. Соны не үміт үзбестікке, не онысы болмаса, мұнысы бар ғой деп, көңілге қуат қылуға жаратсам керек еді, ондайым жоқ. Егер жек көрсем, сөйлеспесем, мәжілістес, сырлас, кеңестес болмасам керек еді, тобына бармай, «не қылды, не болды?» демей жату керек еді, ол мүмкін болмаса, бұлардың ортасынан көшіп кету керек еді. Бұларды жөндеймін деуге, жөнделер, үйренер деген үмітім де жоқ. Бұлардың бірі де жоқ. Бұл қалай? Бұл айтқанның бірін тұтпай болмас еді.

Мен өзім тірі болсам да, анық тірі де емеспін. Әншейін осылардың ызасынан ба, өзіме - өзім ыза болғанымнан ба, яки бөтен бір себептен бе? - еш білмеймін. Сыртым сау болса да, ішім өліп қалыпты. Ашулансам, ызалана алмаймын. Күлсем, қуана алмаймын, сөйлегенім өз сөзім емес, күлгенім өз күлкім емес, бәрі де әлдекімдікі. Қайратты күнімде қазақты қиып бөтен жаққа кетпек түгіл, өзін жақсы көріп, үміт етіп жүріппін. Қашан әбден біліп, үмітімді үзген кезде, өзге жаққа барып, жатты өз қылып, үйір боларлық қайрат, жалын сөніп те қалған екен. Сол себептен бір жүрген қуыс кеудемін. Тегінде ойлаймын: бұ да жақсы, өлер кезде «әттегене - ай, сондай - сондай қызықтарым қалды - ау!» деп қайғылы болмай, алдыңғы тілеу болмаса, артқа алаң болмай өлуге.

1891

